

Національний університет “Острозька академія”

Факультет романо-германських мов

Кафедра англійської філології

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему:

Лексико-граматичні особливості перекладу роману С. Кінга «Кладовище домашніх тварин» з англійської мови на українську

Виконала: студентка II курсу магістерського рівня

спеціальності: 035 Філологія

спеціалізації: 035.041 Германські мови та літератури

(переклад включно), перша - англійська

Гуцалюк А.Б.

Керівник: Коцюк Л.М.

Рецензент: _____

Роботу розглянуто і допущено до захисту

на засіданні кафедри англійської філології

протокол № __ від “ __ ” _____ 2022 р.

Зав. кафедри _____ Анатолій ХУДОЛІЙ

Острог - 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ	
1.1 Особливості художнього перекладу.....	
1.2 Поняття перекладацької трансформації.....	
1.3 Твори С. Кінга як об'єкт перекладацьких досліджень.....	
1.4 Специфіка ідіостилю С. Кінга.....	
РОЗДІЛ 2. ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ АНГЛІЙСЬКОГО РОМАНУ С. КІНГА «КЛАДОВИЩЕ ДОМАШНІХ ТВАРИН»	
2.1 Конкретизація та генералізація.....	
2.2 Додавання та вилучення.....	
2.3 Заміна	
РОЗДІЛ 3. ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ С. КІНГА «КЛАДОВИЩЕ ДОМАШНІХ ТВАРИН»	
3.1 Перекладацькі трансформації опущення і додавання.....	
3.2 Перестановка та заміна речень.....	
ВИСНОВКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	

ВСТУП

Сьогодні процес глобалізації має певний вплив на переклад як унікальний вид двомовної комунікації, що не лише представляє різносторонній творчий процес, а й містить в собі багато складнощів. Одними із найпоширеніших питань перекладу є вміння використовувати перекладацькі трансформації та навички аналізувати результати міжмовних змін, зіставлення текстів мови оригіналу і мови перекладу [1, с. 13].

Переклад творів художньої літератури відіграє важливу роль у галузі перекладу, абсолютно відрізняючись від перекладів текстів певними лексичними, граматичними і стилістичними особливостями. Це зумовлює необхідність спеціальних способів та правил перекладу, зокрема їхню систематизацію.

Вибір теми нашої роботи зумовлений тим, що у межах сучасної перекладацької науки ще не визначена теоретична й практична значимість використання перекладацьких трансформацій під час перекладу англомовних творів засобами української мови.

Перекладацькі трансформації досліджувалися у працях таких вчених, як Т. Андрієнко, В. Бабенко, В. Балахтар, Т. Боса, О. Бурда-Лассен, Т. Володіна, О. Рудківський, О. Головнєва-Коппа, В. Горда, Е. Головка, В. Демецька, Л. Деркач, М. Дудник, Н. Євтушенко, В. Карабан, О. Борисова, К. Кузьміна, Л. Клименко, Л. Коломієць, В. Коптілов, Т. Кривцова, О. Линтвар, В. Лобода, О. Логвиненко, І. Лощенова, В. Нікішина, В. Мартинюк, В. Мотрук, Т. Ніколаєва, Т. Новікова, С. Остапенко, О. Приймачок, А. Раті, С. Ревуцька, Н. Романюга, І. Сіяговська, Ю. Стежко, М. Стріха, А. Тлеупова, В. Толосюк, М. Федорів, Т. Чайковська, О. Чередниченко, Д. Черновол, Г. Цимбалюк, М. Шемуда, С. Шулік, О. Ясинецька та багатьох інших. Особливої уваги також потребує аналіз ролі перекладацьких трансформацій у процесі відтворення українською мовою англомовної художньої літератури.

Актуальність теми дослідження. Роман С. Кінга «Кладовище домашніх тварин» був двічі перекладений українською мовою. Перший варіант перекладу

В. Полякова був здійснений не з мови оригіналу, а з російської, тому він був розкритикований багатьма вченими. А. Пітик та К. Грицайчук відтворили роман українською мовою з англійської як мови оригіналу. Саме на основі цього варіанту вважаємо доцільним дослідити особливості використання перекладацьких трансформацій.

Мета роботи – обґрунтувати основні аспекти художнього перекладу, з'ясувати особливості використання лексичних та граматичних трансформацій під час перекладу роману С. Кінга «Кладовище домашніх тварин».

Досягнення поставленої мети передбачає реалізацію таких **завдань**:

- 1) вивчити особливості художнього перекладу;
- 2) охарактеризувати поняття перекладацької трансформації;
- 3) дослідити твори С. Кінга як об'єкт перекладацьких досліджень;
- 4) простежити специфіку ідіостилю С. Кінга;
- 5) розглянути особливості використання лексичних перекладацьких трансформацій (конкретизація та генералізація, додавання та вилучення, заміна);
- 6) проаналізувати специфіку використання граматичних перекладацьких трансформацій (опущення і додавання, перестановка та заміна речень).

Об'єктом дослідження є роман С. Кінга «Кладовище домашніх тварин» та його переклад українською мовою (переклад А. Пітика та К. Грицайчук).

Предмет дослідження нашої роботи становлять особливості використання лексичних та граматичних трансформацій у перекладі роману С. Кінга «Кладовище домашніх тварин».

Методи дослідження. Для реалізації мети та поставлення основних наукових завдань виділимо такі методи дослідження:

- 1) описовий метод – для класифікації та інтерпретації структурних і функціональних властивостей перекладацьких трансформацій;
- 2) дедуктивно-індуктивний метод – для аналізу і синтезу наукових теорій і концепцій;
- 3) метод суцільної вибірки, за допомогою якого було зібрано фактичний матеріал дослідження;

4) зіставний метод спрямовано на встановлення спільних і відмінних рис між одиницями оригіналу і перекладу;

5) аналізу словникових дефініцій – для виявлення оточення слів та їх визначень у словниках;

6) математичних підрахунків – для встановлення відсоткового співвідношення прикладів та визначення найбільш використовуваних перекладацьких трансформацій.

Наукова новизна роботи полягає у вдосконаленні дослідження використання перекладацьких трансформацій в перекладах сучасної художньої літератури з англійської на українську мову.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання в подальшому дослідженні особливостей використання перекладацьких трансформацій під час відтворення англійського художнього тексту засобами української мови. Результати нашого дослідження можуть бути застосовані в написанні наукових робіт та послужити базисом для створення методичних посібників.

Матеріалом дослідження слугувало 120 пар речень з оригіналу а перекладу українською роману С. Кінга «Кладовище домашніх тварин».

У першому розділі «Теоретичні аспекти дослідження» детально розглядаємо сутність художнього перекладу та твори С. Кінга як об'єкт перекладацьких досліджень.

У другому розділі «Лексичні трансформації в українському перекладі англійського роману С. Кінга «Кладовище домашніх тварин»» розглядаємо особливості використання лексичних трансформацій під час відтворення тексту оригіналу засобами української мови.

У третьому розділі «Граматичні трансформації при перекладі роману С. Кінга «Кладовище домашніх тварин»» досліджуємо специфіку використання граматичних трансформацій.

Мета та завдання дослідження зумовили **структуру** нашої роботи, що складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Особливості художнього перекладу

Сьогодні переклад, безсумнівно, визначається як один з головних інструментів спілкування людини. Перекладознавство як одна із найперспективніших сфер й актуальних проблем філології займається прикладними та теоретичними проблемами перекладу як унікального виду міжмовної та міжкультурної комунікації. Основне в перекладі – за допомогою засобів іншої мови точно й цілісно передати форму та зміст оригіналу, зберегти його експресивно-стилістичні риси. Переклад, зокрема, художній, – це непростий творчий процес, під час якого перекладач проникає в усі деталі змісту оригіналу однією мовою і формує абсолютно новий перекладений текст за допомогою іншої мови. Саме лише знання іноземних мов не дає гарантії успішного перекладу, адже перекладач повинен володіти не лише мовами, а й тими шляхами, тією технікою, що надає можливість здійснити перехід від однієї мови до іншої. Перекладачеві необхідно чітко уявляти послідовність усіх перекладацьких процесів та навіть вміти передбачати виникнення проблем, які можуть впливати під час такої роботи (розбіжності у системі понять різних мов, багатоаспектність мовних знаків тощо) [34].

Загальна теорія перекладу розвивається за допомогою детального вивчення перекладацької діяльності, об'єктом якої є тексти, що належать до різних функціональних стилів. Художній стиль – це, мабуть, один з найбільш досліджених з усіх літературних стилів. Художнє слово, що направлене на усвідомлення і сприйняття його на тлі загальнонародної, загальнонаціональної мови, має конкретні відмінності з мовою художньої літератури, адже дійсність мови художнього твору – це дійсність цілісного художнього світу, у зв'язку з чим мовні та змістовні сторони художнього тексту пов'язані значно міцніше, аніж в інших функціональних літературних стилях [3].

Слово, як правило, є найменшою одиницею художнього перекладу. Для дотримання норм успішного перекладу перекладачеві варто добре володіти

значеннями слів у тексті перекладу, а також значенням лексичних одиниць, що зіставляються в тексті оригіналу. Проте, власне процес перекладу не здійснюється дослівно, таким чином перекладачеві слід знати особливості максимальної одиниці художнього перекладу – художнього тексту.

Семантичне значення художнього тексту повинне усвідомлюватися як зміст, котрий утворюється в мисленні письменника згідно з його задумом, який відображає трактування конкретного факту дійсності і котрий характеризується закріпленим автором комунікативним питанням [7, с. 173].

Детальне вивчення художніх текстів припускає стилістичний аналіз матеріалу, що дозволяє дізнатися, як саме виражається його індивідуальна унікальність. Характерні риси художньої літератури виражаються у будь-якому випадку індивідуального художнього стилю письменника, зумовленого його світорозумінням, значним впливом естетики певної епохи й літературної школи, нечіткою різноманітністю як граматичних, так і лексичних, зокрема синтаксичних засобів мови в їх різноманітних співвідношеннях один з одним, різноманітністю поєднань літературної та усної мови у літературно переломлених стилістичних видах. Дослідниця зауважує, що все це робить питання художнього перекладу достатньо непростим [11, с. 334].

Правильний вибір лексичної одиниці відіграє основну смислову роль у художній літературі. У тексті, котрий включається до художнього стилю, часто вживаються різноманітні тропи, архаїзми, діалектизми, запозичення та інші мовні засоби. Під час перекладу художнього твору також необхідно брати до уваги його стилістичну специфіку [7, с. 175].

Теорія художнього перекладу містить в собі найдавнішу історію з усіх теорій перекладу. Значна кількість письменників до сьогодні розробляють власні теоретичні положення стосовно перекладу у сфері художньої літератури, тобто в поняттях і термінах літературознавства. Ця обставина є абсолютно закономірною, а її наслідком вважається інтенсивне використання прийомів порівняльного стилістичного дослідження тексту перекладу і тексту оригіналу.

Художнім перекладом також називають вид літературної творчості, у якій текст, що був написаний однією мовою, перекладається за допомогою засобів іншої. У зв'язку з своєю словесною природою література – це одне з мистецтв, яке характеризується вираженими мовними рамками. На відміну від скульптури, музики, живопису, танцю тощо літературний твір може бути доступним лише тим, хто знає мову, якою він був написаний.

Учена Ю. Стежко стверджує, що актуальність питання художнього перекладу завжди було провідним у мовознавчих дослідженнях, проте значної гостроти воно отримало у зв'язку з глобалізаційними процесами, які характеризуються актуалізацією перекладу як форми міжкультурного комунікації [40].

О. Ясинецька акцентує увагу на тому, що аксіоматично художній переклад повинен стати якісним висвітленням мовностилістичних, мовленнєво-психологічних й ідейно-естетичних особливостей тексту оригіналу. Перекладач повинен не лише формувати лінгвостилістично доцільний переклад, а й виражати різносторонність образів, що жодною мірою не залежить від об'єму тексту. Водночас вибір тексту для дослідження і перекладу спричиняє розкриття його важливості у створенні індивідуального авторського стилю і формуванні міфологемного коду творів письменника [53].

Згідно з твердженнями В. Коптілова, художній переклад – це унікальний тип перекладу, адже він є не чітко вираженою передачею змісту тексту, а відображенням почуттів та поглядів автора поетичного або прозового першотвору засобами іншої мови, трансформацією його образів у матеріал іншої мови [23, с. 3].

Важливою проблемою художнього перекладу також вважається порівняння основної думки письменника та контексту перекладача. Принципом співпадіння, або, навпаки, відмінностей обох контекстів виступає рівень зіставлення даних реальності і даних, які були отримані з літератури. Письменник часто відходить від власного сприйняття та дійсності до закріпленого конкретними словами образу. У випадку переважання даних дійсності йдеться про діяльність митця. Перекладач відштовхується від наявного твору та відтворюваної в уяві реальності крізь її «наведене», «вторинне» сприйняття до нового образного втілення, яке закріпилося в

мові перекладу [53]. Немає абсолютних перекладів, адже сама система мови перекладу відповідно до своїх об'єктивних даних не має здатності ідеальної передачі змісту тексту оригіналу, що, безперечно, зумовлює втрату певного об'єму інформації. У цьому випадку важливу роль відіграє також і перекладач, який у процесі перекодування тексту часто опускає конкретну деталь зі змісту. Від нього також залежить те, наскільки він зможе продемонструвати чи не продемонструвати усю особливість тексту оригіналу [53].

Ще одним питанням художнього перекладу, що достатньо тісно взаємопов'язане з попереднім, є проблема точності та вірності. Під час перекладу перед перекладачем виникає питання неспівпадання у стилістичній виразності слів, кількості зворотів та смислового навантаженні кожної з мов. Неможливо змінити один компонент без впливу на основну будову конкретного тексту [7, с. 190].

Перекладачеві також необхідно приділяти значну увагу проблемі збереження національного забарвлення в перекладах художньої літератури. Безсумнівно, дотримання національної специфіки оригіналу – це доволі важке завдання зі сторони як практичного розв'язання, так і теоретичного аналізу. На практиці можливості вирішення цієї проблеми пов'язані з рівнем тих основних знань про життя, яке проілюстроване в оригіналі, що справді виникають у перекладача та читача. Необхідно акцентувати увагу на тому, що література кожної країни має ряд творів на сюжети та теми, які були взяті з життя інших народів та характеризуються ознакою власної народності. Вирішення проблеми національного відтінку можливе тільки при усвідомленні гармонійної єдності, котра утворюється за допомогою форми та змісту літературного твору, беручи до уваги й національну зумовленість, мову народу, життя людей, тобто тієї інформації, що сформувалася у реципієнтів про базові знання [53].

Під час здійснення перекладу художнього твору необхідно також брати до уваги питання дотримання унікальної своєрідності тексту оригіналу. Багато у чому індивідуальна своєрідність творчості тісно пов'язана з естетикою та світоглядом письменника. Таким чином, при здійсненні перекладу слід досліджувати особливості тексту як в лінгвістичному аспекті, так і зі сторони літературознавства.

Основним завданням перекладу є відтворення особливостей конкретного часу. Проте, тут не мається на увазі абсолютна тотожність, адже в цьому випадку не маються на увазі філологічно правдиві копії мови перекладу у той час, коли був створений оригінал, у такому випадку текст перекладу буде наділений надмірною інформацією про стан мови оригіналу у конкретний час у минулому. Сьогодні переклад не повинен інформувати читача про те, що текст не новий, а повинен за допомогою вживання особливих прийомів продемонструвати наскільки він давній. Специфіка синтаксичних конструкцій, особливості тропів і всієї лексики побудовані на певній прихильності до певного часового періоду. Час написання твору продемонстрований у мовних історичних особливостях, а саме лексичних, морфологічних і синтаксичних архаїзмах. Провідною умовою дотримання часової дистанції є відсутність в лексиці перекладу модернізмів – слів, які не могли вживатися у той момент, коли було утворено конкретний текст.

Текстам для перекладів характерна надзвичайна різноманітність у літературних жанрах, стилях та функціях. Таким чином, перекладачеві варто чітко усвідомлювати, який саме тип тексту потрібно перекласти. Як зазначає В. Виноградов, види текстів визначають вимоги та підхід до перекладу, мають значний вплив на вибір методів перекладу та визначення рівня еквівалентності перекладу оригіналу. Ціль і завдання перекладача можуть бути надзвичайно різними залежно від того, що саме він перекладає, роман чи поему, газетну інформацію чи наукову статтю, технічну інструкцію чи документ. Закономірності перекладу будь-якого з жанрів також мають свої відмінності [12, с. 15].

Отже, розглянувши особливості перекладу художніх творів, можемо зробити висновок, що перед початком перекладу варто, перш за все, ретельно дослідити його особливості, а саме структуру художнього твору на стилістичному, семантичному і лексичному рівнях. Необхідно проаналізувати структуру як тексту оригіналу, так і тексту перекладу, для того, щоб переклад був максимально професійним. Слід пам'ятати про те, що художній текст містить в собі художні образи, які варто дослідити у художньому творі, а після цього правильно відтворити їх під час здійснення перекладу.

1.2 Поняття перекладацької трансформації

Головною ціллю кожного перекладача є адекватний переклад тексту, однак адекватний переклад тексту не може бути виконаний без деяких чинників. У багатьох випадках, відтворюючи мову оригіналу іншою мовою, майже неможливо обійтись без внесення деяких змін. Це зумовлено тим, що особливостями кожної з мов – лінгвістичних, або мовних, і екстралінгвістичних, тобто тих, які включають в себе інформацію про культуру, побут, звичаї та традиції носіїв мови.

Трансформації у перекладі також зумовлені об'єктивними відмінностями між мовними та культурними одиницями, а також суб'єктивними чинниками, для прикладу, індивідуальне бачення перекладача. Вони є одним із ефективних методів усунення інтерференції і буквализмів мови оригіналу у процесі перекладу [15, с. 9].

Слід зауважити, що погляди мовознавців-теоретиків значною мірою розходяться відносно до визначення поняття «перекладацька трансформація». Отже, слід у першу чергу уточнити зміст, котрий закладений у це поняття.

За визначенням, яке знаходимо у лінгвістичній енциклопедії О. Селіванової, перекладацькою трансформацією називається основа для великої кількості способів перекладу, що полягає у зміні формальних (лексичні та граматичні трансформації) або семантичних (семантичні трансформації) компонентів вихідного тексту за збереження інформації, що необхідна для передачі [38, с. 536].

І. Лощенова та В. Нікішина стверджують, що перекладацькі трансформації – це такі перетворення, шляхом використання яких відбувається перехід від одиниць мови оригіналу до одиниць мови перекладу. Перекладацькі трансформації складають унікальний тип міжмовного перефразування, який значно відрізняється від трансформацій у рамках однієї мови [28, с.102].

Сьогодні немає загальноприйнятої класифікації перекладацьких трансформацій, проте кожен лінгвіст, маючи на увазі одні і ті ж перекладацькі трансформації, поділяє їх на типи відповідно до власного бачення.

Т. Левицька та А. Фітерман у спільному дослідженні виокремлюють три види перекладацьких трансформацій, а саме:

1) граматичні трансформації, до яких входять прийоми додавання та опущення, перебудови, перестановки та заміни синтаксичних конструкцій;

2) стилістичні трансформації, до яких належать такі способи перекладу, як описовий переклад, синонімічні заміни та компенсація;

3) лексичні трансформації, до яких включається заміна, опускання та додавання, генералізація та конкретизація компонентів речення [26].

За типом перетворення вчені виокремлюють такі основні типи перекладацьких трансформацій, як лексичні, граматичні та лексико-граматичні.

Необхідно звернути увагу на те, що в зарубіжних працях терміну “translation transformation” не існує. Проте, деякі зарубіжні мовознавці подають багато способів перекладу, котрі можна застосовувати під час перекладацької діяльності.

Канадські лінгвісти Ж.-П. Віне та Ж. Дарбельне стали першими, які зробили класифікацію прийомів перекладу з методологічною метою. Дослідники виокремили сім основних процедур, що відтворюються на трьох рівнях: морфолого-синтаксичному, лексичному та на рівні повідомлення. Ж.-П. Віне та Ж. Дарбельне пропонують такий поділ перекладацьких прийомів: прямі та непрямі перекладацькі трансформації [60].

Зарубіжні лінгвісти також виокремлюють такі прийоми перекладу, як експлікація, компенсація, імплікація, конкретизація, генералізація та інші.

Американський учений М. Бейкер у своїй роботі “In other words” описує питання граматичної, лексичної нееквівалентності і способу її вирішення. У випадку семантичної нееквівалентності науковець пропонує використовувати можливості семантичного поля, для прикладу, гіпонім можна замінити гіперонімом, якщо в мові перекладу не використовується потрібна реалія. Таку стратегію можна включити до перекладацької трансформації генералізації [54, с. 79].

Отже, було простежено таку особливість, що поняття перекладацької трансформації є різностороннім, адже теоретики галузі перекладу ще не дійшли спільної думки відносно суті його визначення. Саме тому лінгвісти сьогодні пропонують різноманітні класифікації та визначення перекладацьких трансформацій.

Порівнюючи такі класифікації, між ними було простежено як спільні, так і відмінні риси.

1.3 Твори С. Кінга як об'єкт перекладацьких досліджень

С. Кінг як один із найвідоміших майстрів жахів написав багато романів та оповідань, за котрими було знято ряд кіно- та телефільмів. Його книги були перекладені 33 мовами, які видано вже більше, аніж в 35 різних країнах світу. У цілому світі надруковано вже більше 300 мільйонів примірників його книг. У 2003 році С. Кінга як короля жахів було нагороджено премією The National Book Foundation Medal за значні досягнення в літературі. Українські переклади творів С. Кінга почали видаватися порівняно нещодавно, до яких належать «Зона покриття», «Вітер у замкову шпарину. Темна вежа VIII», «Історія Ліззі», «11/22/63 », «Шукач. Темна вежа - I », «Повна темрява. Без зірок » та багато інших [50, с. 53].

Сьогодні твори С. Кінга все частіше стають об'єктом перекладацьких досліджень. Так, В. Мартинюк на основі роману С. Кінга «11/22/63» досліджує особливості відтворення стилістичної фігури порівняння в українському перекладі. Учена вважає, що переклад вважається адекватним і еквівалентним, якщо перекладач зберігає фактичну, експресивну, емоційну інформацію [29, с. 72]:

“As fresh as your smile, Leola,” he replied, and the ladies tee-hee’d [59]. – Свіжі, як ваша посмішка, Леоло, – відповів він, і леді захихотіли [20, с. 47].

It wasn’t as exciting as the cover [59]. – Вона виявилася не такою хвилюючою, як малюнок на обкладинці [20, с. 37].

Переклад порівнянь повним еквівалентом зустрічається не часто, через культурні, соціальні, оцінні відмінності [29, с. 72].

Під час перекладу роману «11/22/63» В. Мартинюк часто вдається до використання перекладацького прийому калькування, зокрема тоді, коли образ порівняння повністю зрозумілий носіям культури перекладу. Як вважає дослідниця, це стосується порівнянь, що містять у своєму складі терміни спорідненості, природні явища, а також міфологічні образи, знайомі обом культурам [29, с. 73]:

It wasn't that surprising, because in small towns certain names seem to sprout like dandelions on a lawn in June [59]. – *Не те щоб це для мене виявилось завеликим сюрпризом, бо в маленьких містах деякі прізвища, схоже, розростаються, мов ті кульбаби в червні на лузі* [20, с. 238].

О. Головнєва-Коппа досліджує особливості перекладу лексичних засобів страху на матеріалі творів С. Кінга. Учена обирає саме цю тему для дослідження, адже вважає, що лексика, яка функціонує у літературному жанрі жаху, є провідним компонентом формування прагматики тексту для утворення емоційної реакції реципієнта [8, с. 87]. Прагматика художнього тексту висвітлює світосприйняття автора, яке вдало відтворено в тексті. Прагматичний зміст тексту також виділяється поєднанням лексичних елементів, які формують в ньому специфічну атмосферу. Дослідниця також вважає, що перед застосування будь-яких перекладацьких трансформацій потрібно використовувати прагматичний аналіз, що дозволяє визначити, яка інформація може бути вилучена або видозмінена при перекладі [8, с. 88].

Для аналізу особливостей перекладу лексичних засобів учена бере твори С. Кінга «Воно», «Коли впаде темрява», «Дівчинка-колобок», «Н» та «Пекельний кіт» як основу. Вона розглядає переклади творів у виконанні О. Красюка, С. Крикуна та А. Рогози українською мовою, В. Вебера, А. Ахмерової, С. Лобанового та Т. Перцевої російською мовою.

О. Головнєва-Коппа визначає, що для творів С. Кінга характерні такі прийоми створення страху, як використання оксюмору, створення контрасту, метафоризація, деталізація зорових та слухових образів. Учена наводить приклад перекладу уривку з роману:

They float, the thing in the drain crooned in a clotted, chuckling voice. It held George's arm in its thick and wormy grip, it pulled George toward that terrible darkness where the water rushed and roared and bellowed... [57] – *Вони злиняють, - замуликало створіння здушеним, глузливим голосом. Воно тримало руку Джорджа тугою хваткою гнучкого, як черв мацака, воно затигувало Джорджа в ту жахливу темряву, де нуртувала, і ревіла, і гарчала вода...* [16]

При перекладі цього уривку учена виокремлює використання таких перекладацьких трансформацій, як опущення, додавання та конкретизацію. О. Головнєва-Коппа вважає, що багато лексичних засобів на позначення страху передаються у такий спосіб, щоб збільшити вплив на читацьке сприйняття [8, с. 89].

Проаналізувавши переклад творів С. Кінга, О. Головнєва-Коппа виокремлює найбільш вдалі перекладацькі трансформації та способи збереження лексичних засобів створення страху у процесі перекладу: 1) додавання; 2) конкретизація; 3) семантичне посилення; 4) опущення; 5) метафоризація; 6) диференціація [8, с. 90].

Г. Цимбалюк вивчає специфіку відтворення реалій в українських перекладах романів американського письменника С. Кінга. Суттєвою вимогою до перекладача у процесі перекладу романів С.Кінга є, на думку науковиці, є визначення перекладацьких рішень, коли відповідник конкретної лексичної одиниці, яку потрібно відтворити засобами іншої мови, не існує у ній. Дослідниця зазначає, що С. Кінг пише свої твори тільки для американського реципієнта та ніколи не бере до уваги іноземного. Тексти С. Кінга надзвичайно наповнені американськими реаліями, а перекладачі їх доволі часто опускають. У романах С. Кінга все американське: історичні образи, імена, факти тощо [50, с. 54].

Матеріалом наукових розвідок Г. Цимбалюк став роман С. Кінга «Острів Дума» – книга про художника, у якій, на погляд дослідниці, існує багато натяків та імен на сюжети картини невідомих для іноземних реципієнтів американських художників-живописців. Персонажі твору розмовляють прямими цитатами з рок-н-рольних пісень та романів письменників-класиків, для прикладу, В. Шекспіра або Е. Дікінсон. Якщо б український перекладач О. Красюк не писав у книзі коментарі, тоді реципієнту було б недостатньо зрозумілим те, що саме автор має на увазі. Безсумнівно, перекладачеві необхідно було перекладати і використану С. Кінгом поезію. О. Красюк схожу перекладацьку стратегію застосовує і під час перекладу збірки оповідань «Коли впаде темрява» (“Just After Sunset”):

David didn't believe his fiancée would hitchhike west on her own-the idea was crazy-but he believed she wasn't here. Had known even before counting heads, actually, and a snatch of some old book or poem about winter occurred to him: A cry of absence, absence

in the heart [56]. – Девідові не вірилося, щоб його наречена могла раптом поїхати сама автостопом на захід, ця думка здалася йому безглуздою, але він переконався, що тут її справді немає. Йому це стало ясно, навіть без того, щоб почати рахувати всіх по головах. Він пригадав уривок з якоїсь старої книжки, чи вірша про зиму: «плач втрати, втрата у серці» [19, с. 15].

Дослідниця Г. Цимбалюк, здійснюючи порівняльний аналіз стратегій таких перекладачів, як О. Красюк і В. Шовкун підкреслює те, що примітки і детальні коментарі О. Красюка дають реципієнту можливість краще сприйняти імпліцитні та експліцитні алюзії й інші інтертекстуальні засоби С. Кінга. У той же час переклад В. Шовкуна інколи включає в себе деякі неточності транслітерації або транскрибування власних найменувань. Таким чином, як зауважує учена, українські варіанти перекладу творів С. Кінга О. Красюком потрібно вважати адекватнішими та, на наш погляд, вибрана ним стратегія перекладу художнього тексту вдало передає унікальний авторський стиль С. Кінга [50, с. 55].

Д. Черновол детально вивчає формально-змістові та формальні трансформації, які використовуються в українському варіанті перекладу роману американського короля жахів С. Кінга «Доктор Сон». Вивчення особливостей українського перекладу роману продемонструвало те, що на фонетичному рівні часто використовується поєднання транслітерації та транскрипції, наприклад: *The third was the Overlook's chef, Richard Hallorann...* [55] – *Третім був шеф-кухар «Оверлука» Ричард Хеллоран...* [17, с. 9]. Варто зауважити, що назву готелю *Overlook* перекладач українською мовою відтворює за допомогою лексичної одиниці *Оверлук*. При використанні послідовної транскрипції український відповідник мав би форму *Оуверлук*, а при використанні послідовної транслітерації – *Оверлоок*. Прізвище героя роману *Hallorann*, котре подається за допомогою еквівалента *Хеллоран* теж піддається схожим змінам у процесі перекладу. Використання транслітерації можна простежити у подвоєнні літери *лл* на письмі. Послідовна транслітерація прізвища мала б форму *Галлоранн*, у той же час послідовна транскрипція – *Хелоран*.

На синтаксичному рівні формально-змістових та формальних і трансформацій Д. Черновол виділяє такі заміни:

- 1) заміна слова сполукою;
- 2) вилучення;
- 3) додавання [49, с. 515].

У перекладі О. Красюка на лексичному рівні Д. Черновол знаходить формально-змістові трансформації, що репрезентує денотативний та конотативний плани: *Except for a few random thoughts and images – plus the extra work he sometimes did at the hospice, of course – the shining had been quiet* [55] *Окрім випадкових думок та образів плюс, звісно, деякі додаткові функції, що він їх подеколи виконував у хоспісі – сяйво трималося нишком* [17, с. 129].

Н. Євтушенко досліджує таку перекладацьку проблему, як відтворення безеквівалентних граматичних одиниць на основі українського перекладу твору С. Кінга “IT”. Дослідниця стверджує, що обов’язковою вимогою, яка постає перед перекладачем у процесі перекладу творів С. Кінга є визначення перекладацьких рішень, коли відповідник конкретної лексичної одиниці, котру потрібно відтворити засобами української мови, не існує у мові перекладу. Текст перекладу з легкістю сприймається та є зрозумілим для український реципієнтів та водночас висвітлює особливості ідіостилю автора оригіналу. Учена також вважає, що у вторинному тексті успішно відтворено етнокультурні слова (для прикладу, сленгові одиниці, порівняння, жаргонізми тощо). Стосовно реалій, то перекладачі застосовують перекладацькі прийоми транскодування та калькування, однак додані культурологічні коментарі руйнують бар’єри, які можуть сформуватися у зв’язку з нерозумінням зазначених явищ. Український митець та перекладач А. Красюк успішно здійснив більшу частину перекладів С. Кінга українською мовою, зокрема романи «Коли впаде темрява», «Острів Дума», «11/22/63», «Під куполом», «Воно» [14].

Н. Євтушенко у своїй науковій розвідці використовує тезу, яка у процесі перекладу повинна бути врахована через її функціональний статус безеквівалентної лексичної одиниці, її композиційну функцію, включаючи й прагматичний аспект висловлювання. Теорія художнього перекладу побудована на загальних закономірностях, з котрих випливають деякі висновки щодо певних мовних фактів,

однак у будь-якому випадку правильне сприйняття лінгвальних понять необхідно сполучати з естетичним відчуттям. Зіставляючи оригінал роману «Воно» з його українським варіантом перекладу, дослідниця спостерігає використання значної кількості різноманітних перекладацьких трансформацій, котрими скористалися перекладачі з метою здійснення вдалого художнього перекладу [14].

Отже, сьогодні твори С. Кінга стають об'єктом зацікавлення не тільки літературознавців, а й перекладачів, що спричинено значною популярністю його творчості серед сучасних читачів. Дослідники перекладацьких особливостей при відтворенні його романів українською мовою акцентують увагу на різних питаннях, зокрема на перекладі лексики, реалій, стилістичних засобів тощо.

1.4 Специфіка ідіостилю С. Кінга

Одним із провідних напрямків вивчення лінгвістичної стилістики є ідіостиль (авторський стиль) як невід'ємної частини кожного художнього твору. Зважаючи на ідіостиль конкретного автора, варто визначити систему формальних та змістових лінгвістичних характеристик, індивідуальне поєднання екстралінгвістичних параметрів, які і формують унікальні риси творчості конкретного письменника. У зв'язку з тим, що елементи будь-якого художнього твору перебувають у безперервній взаємодії один з одним, утворюючи літературну єдність, будь-який художній твір характеризується цілісністю. Відповідно до цього ідіостиль формується за допомогою внутрішньої цілісності основної думки художнього твору, що передається за допомогою різних засобів мови [37, с. 161].

Ідіостилем називають авторську манеру письма, тобто те, що відрізняє твори одного митця від творів іншого. Якщо ж стиль може бути стилем епохи, то ідіостиль завжди прив'язаний до конкретного письменника. Іншими словами, ідіостиль – це поєднання саме текстових характеристик конкретної мовної особистості (індивідуальності письменника, конкретної особистості, вченого), що формуються під впливом всієї екстралінгвістичної бази, як жанро-стильової, функціонально-стильової, так і індивідуально-стильової. У художньому творі основну роль відіграє суб'єктивний чинник – свідомість автора, котрому підпорядковані всі елементи

тексту, тому авторська домінанта репрезентується різними засобами на всіх рівнях тексту [9, с. 167].

Як правило, ідіостилем називається специфіка художньої мови, яка характерна для окремо взятого твору, жанру чи авторові [37, с. 28]. Кожен митець використовує сукупність характерних лише для нього прийомів мови, котрі формують індивідуальний авторський стиль, котрий з часом дає можливість реципієнтам впізнати конкретного письменника. У нашій роботі звернемося до особливостей ідіостилю відомого американського письменника С. Кінга.

Важко знайти більш відомого, популярного, американського фантаста, твори якого читаються та екранізуються, аніж С. Кінг. Він став феноменом у письменницькому світі. С. Кінг надпопулярний і надзвичайно перспективний, тому щорічно тішить фанатів власними новинками. Його романи відрізняються детальним опрацюванням образів своїх персонажів, тому читач сприймає їх як живих людей. І хоча в книгах багато неприємних «фізіологічних» подробиць, їх цілком можна пробачити.

С. Кінг створив цілісний світ із властивими йому проблемами, які перегукуються із сучасною дійсністю. Письменник у своїх книгах намагається знайти шляхи вирішення цих проблем. Він звертається не до реальних, а до фантастичних елементів, щоб проаналізувати мотивації людей і суспільства [42, с. 43].

С. Кінг – це письменник, який досить стурбований становищем людини у сучасному світі. У його творах на першому місці розміщені вбивці, чудовиська, маніяки, люди з екстраординарними здібностями. Можливо, багатьох читачів, особливо молодих американців, вони приваблюють своєю цікавістю, проте, якщо придивитись, можна зрозуміти, наскільки вони перегукуються з проблемами сучасного суспільства і побачити в ньому письменника, який є схвильованим та думає про все людство.

У кожному своєму творі С. Кінг висвітлює події чи явища, що знаходяться на межі реального та ірреального, можливого чи фантастичного. Ситуації, що їх висвітлюють, найчастіше є екстраординарними. Проте письменник не відривається від сучасної американської дійсності. Головне місце дії в американського автора – це

не вигадані світи Гудкайнда та Толкіна. Переважна більшість його творів розгортається в нашій реальності і в наш час (або принаймні максимально наближено до нашого часу) [57].

Дослідники неодноразово відзначали ті прийоми, якими користується С. Кінг, створюючи ілюзію реальності – це безліч деталей, починаючи від цитат з пісень і закінчуючи марками зубних щіток, якими користуються персонажі; це постійне оперування географічними та тимчасовими координатами (іноді тут зустрічаються вигадані міста, але вони органічно вписуються в карту разом з реально існуючими населеними пунктами, такими як Бангор, Льюїстон, Нью-Йорк і т. д.). Також вигадані міста, острови та інші населені пункти утворюють складну систему перехресних посилянь, сполучаючись один з одним (*Castle Rock, Derry, Chamberlain, Little Tall Island* та інші). Те саме властиво і персонажам С. Кінга. За винятком монстрів у романах та оповіданнях письменника представлені американці різного калібру: вчителі, письменники, поліцейські, домогосподарки, робітники, школярі, політики. Найчастіше дійовими особами в С. Кінга є письменники та вчителі, що пояснюється особистим досвідом автора, а також діти (переважно одинадцятирічні, за влучним спостереженням В. Ерліхмана) [57].

Дослідники творчості С. Кінга відзначають, що для звичайного американця, який читає романи американського митця, його герої надзвичайно близькі і зрозумілі. Однак, існує й інший бік ідіостилю С. Кінга. Насамперед, страх, що виникає на сторінках його творів, органічно вписується в побутовий контекст і нерозривно спаяний з ним. Без побутової складової «жахливе» у С. Кінга виглядає досить непереконливо, та відбувається таке доволі рідко, переважно в оповіданнях.

Зазвичай схема розвитку сюжету у С. Кінга вписується у певну канву: побутове життя – хоррор – побутове життя – хоррор тощо. Ця система може повторюватися без кінця, залежно від обсягу твору. Своєрідний рекорд тут належить роману «Воно», де надзвичайно чітко простежується використання цієї схеми.

Аналізуючи творчість Стівена Кінга, Т. Зінов'єва виявила такі особливості мови автора:

- 1) стилістичні (порівняння, метафори тощо);

2) графічні (виділення у тексті слів і фраз);

3) культурно-значущі (зображення реалій американського життя) [42, с. 44].

Порівняння – один із прийомів, що часто використовується в автора. Порівняння робить напруження у його творах яскравішим і гострішим, а також описує літературний світ, людей, їхні емоції тощо. Проте, в більшості випадків головна мета їх використання – налякати читачів і змусити їх відчувати ті ж емоції, що й герої книг.

Завдяки розгорнутим метафорам С. Кінгу вдається перетворити побутові випадки із життя на сцени, що розвивають сюжет. Іноді письменник обирає кілька подібних образів та експлуатує їх, як лейтмотив, протягом усієї історії, що допомагає йому створити певну атмосферу твору. При цьому С. Кінг не прагне ошатних, приємних образів. Чим гіршою виходить метафора, тим краще. Один із розділів роману «Сяйво» повністю присвячений образу осинового гнізда, тому що головний герой знищує реальне гніздо, яке він знайшов під дахом.

Виділяючи курсивом значні частини тексту, автор акцентує увагу читача, цим відбувається емпатизація думки: *“The final solution, you could call it,” Owen said*” [57].

Використовуючи перераховані вище засоби, автор у своїх творах передає стилістичні особливості, властиві жанру «хоррор». С. Кінг нерідко вживає реалії американського життя для створення історичного фону творів, а також для встановлення тимчасових або причинно-наслідкових зв'язків між подіями, описаними в них.

Отже, основні риси творчості С. Кінга – це велика кількість і точність побутових деталей, мальовничість портретних та інтер'єрних деталей, дотримання таким чином канонів реалізму. Друге – це нероздільність містико-іраціонального та реального. Жахливе і звичайне можуть існувати на сторінках роману С. Кінга, водночас перетинаючись один з одним, утворюючи свого роду дуальний вимір (наприклад: «Керрі», «Кладовище домашніх тварин», «Воно» тощо).

Таким чином, жах у творах С. Кінга, що існує поруч із звичайнісінькими прикметами непорушної реальності, найстрашніше полягає в звичайнісіньких речах і людях, які живуть по сусідству. Але хоч би якими різноманітними властивостями не

були наділені ці суб'єкти (чи сутності), вони мають щось спільне. Вони черпають свою силу і могутність у людських слабкостях і пороках (наприклад: Клоун Пеннівайз із роману «Воно» та готель «Оверлук» із роману «Сяйво»).

У творах С. Кінга багато містичного, загадкового та фантастичного, багато явищ на межі реальності. Однак, незважаючи на це, він не уникає дійсності. Цього ефекту автор досягає, використовуючи відповідні мовні засоби: стилістичні та графічні прийоми, топоніми та реалії – всі вони служать для передачі жаху та містики, що межують з реальністю.

Важливим елементом сюжету багатьох романів С. Кінга є надприродні людські можливості. Проте, водночас митець завжди дає можливість власним героям самостійно зробити моральний вибір – вдаватися до використання цих здібностей на шкоду чи на благо. За допомогою цього пояснюється й значна увага митця до психологічного компонента персонажів його творів. С. Кінгу вдалося сформувати особливий світ, у котрому герої живуть з власними проблемами. Автор робить спробу віднайти шляхи розв'язання цих проблем в реальності. У зв'язку із використанням фантастичних компонентів він детально досліджує поведінку та мотиви окремих осіб та суспільства загалом [43].

У романах С. Кінга жахливі події, як правило, соціально детерміновані, автор навмисно акцентує увагу на конкретних деталях, у той же час його розповідь явно містить в собі відображення натуралістичного. Письменник без перебільшення демонструє читачам як жахливо те, з якою ворожістю люди відносяться один до одного.

Наступною відмінною ознакою індивідуального стилю С. Кінга є застосування прийому «документальності», що додає його літературному світу більшої близькості та достовірності до реципієнта. Це означає, що в своїх творах С. Кінг використовує псевдоцитати з протоколів судових засідань, газет, листів, сценаріїв, щоденників, рукописів художніх творів тощо.

Значну роль у творчості американського письменника займають біблійні мотиви. У цьому плані його твори рясніють метафорами та алюзіями. Досить чітко біблійні мотиви виражаються в одному із найбільш похмурих романів С. Кінга –

«Зелена миля», дія котрого відбувається у в'язниці. У цьому романі автор описує друге пришествя Христа. При цьому у ролі Спасителя виступає Джон Коффі – афроамериканець, який був несправедливо засудженим за вбивство двох дівчат, у той же час він вміє зцілювати людей, а в ролі Понтія Пілата, який є римським прокуратором – керівник тюремного блоку Пол Еджкомб. Останні сцени роману мають багато відповідностей з біблійними історіями. Коффі намагається довести власну невинність Еджкомбу, проте він не може його звільнити, оскільки це не під його контролем [42, с. 46].

С. Кінга як майстра слова також значною мірою хвилює місце людини в сучасному суспільстві. У його творах головні герої зображені як монстри, вбивці, особистості з екстраординарними можливостями тощо. Можливо, більшу частину реципієнтів, особливо молодих, такі твори захоплюють досить неочікуваними сюжетними поворотами. Якщо розглядати їх значно глибше, тоді можна простежити таку особливість, наскільки сильно перекликаються ці пороки із головними питанням сучасного суспільства.

Творчість американського письменника С. Кінга стала важливою частиною масової літератури зі своєю унікальністю. Сьогодні він прийняв статус найвідомішого американського письменника в цілому світі. Серед провідних чинників, які здійснили вплив на такий високий рівень його популярності, виокремлюють такі: відтворення традицій готики, розуміння важливості потенціалу фантастичного жанру; доступна мова та прості сюжетні лінії; надзвичайна уява; ілюстрування звичайних ситуацій, котрі можуть трапитися і в справжньому житті людини; формування образів героїв таким чином, щоб реципієнт міг співчувати їм; детальний опис зовнішності персонажів роману для того, щоб їх можна було з легкістю уявити [42, с. 47].

Т. Кравцова у своєму дослідженні «Метамовний коментар як елемент ідіостилю письменника (на матеріалі творів Стівена Кінга)» зазначає, що в романах С. Кінга імпліцитно демонструється діяльність метамовної свідомості та супроводжується вона креативною та свідомою експлікацією. Це виражається у формі різноманітних за змістом метамовних коментарів. У зв'язку з тим, що романи

митця достатньо нетрадиційні в плані змісту, в них включається унікальний мовний матеріал. Для формування унікальної емоційної атмосфери, С. Кінг досить часто використовує мовну гру. Вживання різноманітних прийомів, включаючи й графічні, допомагає йому наголосити на основних словах. У такий спосіб письменник спонукає читача до інтерпретації та рефлексії імпліцитної інформації. Таким чином створюється його неповторний авторський стиль [24, с. 229].

Т. Кравцова стверджує, що романи С. Кінга включають в себе експліцитні компоненти, досить розгорнутий метатекстовий потенціал. Американський письменник часто використовує метамовну рефлексію та вербалізує її у своїх творах шляхом використання різноманітних засобів мовних. Таким чином, такі мовні вираження метамовної свідомості дослідниця називає обов'язковим елементом ідіостилю письменника, у котром виражається творча індивідуальність митця і його світосприйняття [24, с. 230].

Е. Готовко в своєму дослідженні «Семантичне поле страху. (На матеріалі твору С. Кінга «Цикл перевертня»)» на основі проаналізованого матеріалу підсумовує, що С. Кінг досить часто в своїх романах вживає такі виразні мовні засоби на різних мовних рівнях, як перифраз, апосіопеза, повторення, персоніфікація, порівняння, метафора, гіпербола, епітети, метонімія, риторичне запитання тощо. Ці всі мовні засоби формують атмосферу фантастичного та нереального, водночас справжнього світу жахів, спонукаючи реципієнта твору до рефлексії і пошуку імпліцитного контексту роману [10, с. 81].

Отже, С. Кінг має власний авторський ідіостиль, що вирізняє його від інших митців, які пишуть у жанрі жахів. У своїх романах він використовує як екстралінгвістичні складові ідіостилю, так й інтралінгвістичні, які роблять його твори не лише цікавими з точки зору сюжетної лінії, а й надають мові романів необхідну виразність та сприяють процесу рефлексії у реципієнта.

С. Кінг є найпопулярнішим автором сучасності. У своїх книгах він сплітає нові ідеї та старі традиції, тим самим прокладаючи шлях до класики для масового читача, не маючи ілюзій щодо людської природи і показуючи її без прикрашання. І протягом

десятиліть С. Кінг робить це надзвичайно майстерно – розповідає нам не про монстрів, а про нас самих.

РОЗДІЛ II
ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ
АНГЛІЙСЬКОГО РОМАНУ С. КІНГА
«КЛАДОВИЩЕ ДОМАШНІХ ТВАРИН»

2.1 Конкретизація та генералізація

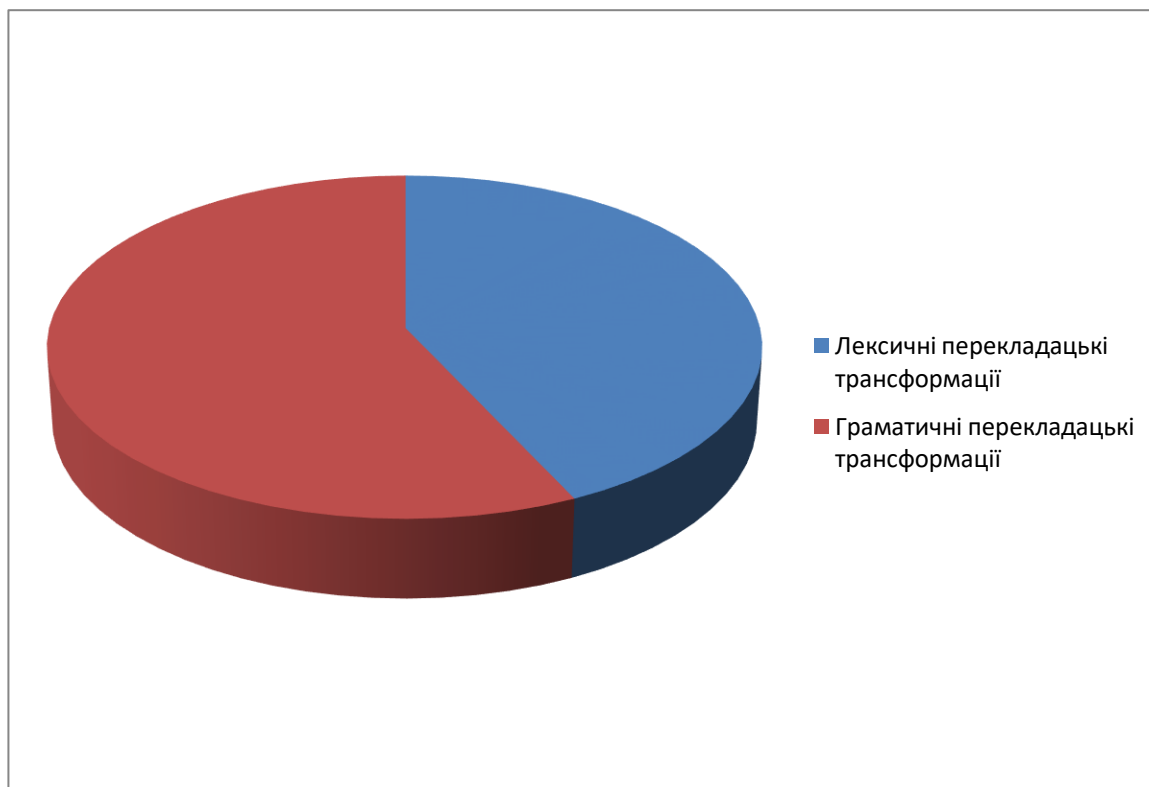
Для дослідження особливостей використання лексичних та граматичних перекладацьких трансформацій під час відтворення англійського тексту українською мовою було обрано роман відомого американського письменника С. Кінга «Кладовище домашніх тварин» [18]. Саме ця книга дає можливість зрозуміти причину присвоєння С. Кінгом титулу «майстра жахів».

Слід зауважити, що було здійснено два переклади цього роману на українську мову, один із яких здійснений В. Поляковим (машинний переклад з російської мови), який був розкритикований, адже перекладач відтворював текст з російської, а не з мови оригіналу, тому переклад був досить неякісний.

Українське видавництво «Клуб Сімейного Дозвілля» вперше видало роман С. Кінга «Кладовище домашніх тварин» в українському варіанті у червні 2015 року (переклад В. Полякова). 10 липня 2015 року це ж видавництво припинило розповсюдження роману «Кладовище домашніх тварин» через низьку якість перекладу. Новий варіант перекладу вийшов 4 вересня 2015 року з іншою обкладинкою, котра відповідно до стилю виконання подібна на обкладинку роману С. Кінга «Воно» та видавництво стверджувало, що всі власники попереднього варіанту роману з перекладом В. Полякова можуть замінити книгу на нову. За словами представника видавництва, новий переклад книги «Кладовище домашніх тварин» у виконанні А. Пітика та К. Грицайчук здійснено з мови оригіналу. Другий варіант перекладу з англійської мови вважаємо значно якіснішим.

У процесі дослідження було укладено вибірку речень з роману «Кладовище домашніх тварин». Вибірка складає 120 пар речень, у кожному з яких виявлено використання лексичної або граматичної перекладацької трансформації, що представлено на Рис. 2.1.

Лексичні та граматичні перекладацькі трансформації в українському перекладі роману С. Кінга «Кладовище домашніх тварин»

Із загальної кількості прикладів (120 пар речень), 52 приклади (43%) включають в себе лексичні перекладацькі трансформації, 68 прикладів (57%) – граматичні перекладацькі трансформації.

Отже, було з'ясовано, що частіше перекладачі роману С. Кінга «Кладовище домашніх тварин», здійснюючи переклад з мови оригіналу, вдаються до використання граматичних перекладацьких трансформацій. Дещо рідше використовуються лексичні перекладацькі трансформації.

Слід зауважити, що у нашій роботі за основу було взято класифікацію перекладацьких трансформацій А. Фітермана та Т. Левицької, які у спільній праці виокремлюють три типи перекладацьких трансформацій [39]: граматичні, стилістичні та лексичні.

Перш за все розглянемо особливості використання у зазначеному романі лексичних перекладацьких трансформацій. А. Фітерман та Т. Левицька виокремлюють такі лексичні трансформації, як заміна, додавання, конкретизація і генералізація понять [39].

Лексичні трансформації, чи перетворення, – це унікальні зміни лексичних компонентів мови оригіналу з ціллю забезпечення адекватності перекладу. Ці трансформації використовуються у тому випадку, коли словникові еквіваленти в мові перекладу або відсутні, або адекватно не передають стилістичні, семантичні та прагматичні характеристики перекладу. Незважаючи на те, що проблеми техніки перекладу не одноразово ставали предметом дослідження в сфері порівняльного перекладознавства та мовознавства, вони, однак, вимагають подальшого дослідження на матеріалі певних лексичних груп [2, с. 68].

Генералізація – спосіб перекладу, під час використання якого видове найменування перекладається за допомогою родового [3]. Наведемо приклади застосування перекладачем цієї перекладацької трансформації на основі спеціально укладеної вибірки з роману С. Кінга «Кладовище домашніх тварин»:

Even Gage had stopped fussing [58]. *Навіть Гейдж угамувався* [18].

У цьому фрагменті за допомогою перекладацької трансформації генералізації узагальнюється значення конструкції *had stopped fussing*. Таким чином, перекладач використовує лексичну одиницю *угамувався*. Вважаємо, що цей прийом сприяє адаптації англійського тексту до сприйняття українського читача.

That was how they came to Ludlow [58]. *Так вони приїхали в Ладлоу* [18].

Наведений приклад демонструє те, що перекладач узагальнює значення поданого фрагмента, зокрема фраза *that was how* перекладена як *так*, буквальный переклад якої мав б форму *ось так* або *саме так*.

*In Louis Creed's memory that one moment always held a **magical quality**- partly... [58]* *У пам'яті Луїса Кріда ця мить завжди була оповита **якимись** чарами [18].*

Наведений приклад демонструє застосування перекладацької трансформації генералізації, тобто узагальнення значення, зокрема *magical quality* перекладено як *якими*, тобто у цьому випадку опускаються емоційно-забарвлені слова, які наділяють текст певним відтінком. На наш погляд, у цьому випадку використання генералізації позбавляє текст перекладу авторського задуму.

*He had put **the keys** away in the Fairlane's glove compartment [58].* *Він поклав **їх** у бардачок свого «Форда Ферлейна» [18].*

Поданий приклад представляє використання генералізації значення, а саме іменник *the keys* українською мовою передано як *їх*, що, на нашу думку, сприяє узагальненню значення. Вважаємо, що використання цього прийому доречно, адже у попередньому реченні тексту перекладу було конкретизовано те, що мова йде саме про ключі.

*What's **wrong** with him? [58]* *Що з ним **таке**? [18]*

У цьому реченні спостерігається опущення лексичної одиниці *wrong*, у зв'язку з чим відбувається узагальнення значення. Вважаємо, що використання цього прийому не змінює авторського задуму.

*She jumped back, tripped over the same protruding rock **on which she had already come a cropper, sat down hard, and began to cry again in mingled pain, surprise, and fear** [58].* *Вона відскочила назад, перечепилася **об той же, що й раніше,** камінь, важко всілася на землю і заревла від ще сильнішого болю, здивування і страху [18].*

Як бачимо, тут відбувається опущення декілької лексичних одиниць, через що виділена фраза в українському перекладі отримує форму *об той же, що й раніше*. На наш погляд, використання генералізації у наведеному реченні сприяє спрощенню тексту та не змінює авторської інтенції.

<i>But the voice was so thick With Down East accent that for a moment Louis's tired, confused mind refused to translate the dialect: Got t'get the stinga out 'n put some bakin soda on't</i> [58].	<i>Це було сказано таким незрозумілим менським акцентом, що втомлений і розгублений мозок Луїса відмовлявся перекладати почуте: «Тре' в'тягти жало і всипнути харч'вої соди»</i> [18].
---	--

Наведений приклад включає в себе іменник *the voice*, який у мові перекладу отримує форму *було сказано*. Тут водночас відбувається як генералізація значення, так і зміна однієї частини мови (іменника) на іншу (дієслово).

<i>While Louis held the baby on his shoulder, Crandall stepped near, looked at the swelling on Gage's neck, and reached out with one blocky, twisted hand</i> [58].	<i>Поки Луїс тримав на руках дитину, Крендал став поруч, оглянув гулю на шиї Гейджа і простягнув уперед важку, скрючену руку</i> [18].
---	--

Як спостерігається, фраза *on his shoulder* в українському варіанті звучить як *на руках*, хоча у тексті оригіналу автор наголошує на конкретній частині руки. Вважаємо використання цього прийому у поданому реченні не зовсім вдалим, адже за допомогою генералізації значення втрачається особливість авторського задуму.

<i>And the stinger lay in his palm</i> [58].	<i>Жало опинилося в нього на долоні</i> [18].
--	---

У цьому прикладі дієслово *lay* змінюється на більш узагальнене *опинилося*. Проте, вважаємо, що свого основного смислу речення не втратило.

<p><i>When the van was finally emptied, he handed both the check and the cash over, nodded at their thanks, signed the bill of receipt, and stood on the porch, watching them head back to their big truck</i> [58].</p>	<p>Коли вантажівка врешті спорожніла, він заплатив робітникам, кивнув у відповідь на їхні дякування, підписав квитанції й залишився стояти на танку, спостерігаючи, як вони повертаються до свого величезного вагоза [18].</p>
--	--

Наведений приклад демонструє конертизацію у тексті оригіналу того, як саме та яким способом було оплачено роботу. Однак у тексті перекладу не спостерігається використання цього прийому. Тут перекладач узагальнює значення та просто пише про те, що герой *оплатив робітникам*.

<p><i>Rachel opened her mouth to protest-his hand looked terribly clumsy and almost as big as Gage's head-but before she could say a word, the old man's fingers had made a single decisive movement...</i>[58]</p>	<p>Рейчел розтулила рота для протесту — його рука здавалася жахливо незграбною і майже такою ж великою, як Гейджева голова, — але перш ніж вона встигла вимовити хоч слово, пальці старого ворухнулися [18].</p>
---	---

У тексті оригіналу рух пальців описується декількома лексичними одиницями *a single decisive movement*. Проте у тексті перекладу використано тільки дієслово *ворухнулися*, що у такий спосіб узагальнює значення речення. Вважаємо, що у цьому випадку генералізація опускає важливі для читача деталі, які б змогли краще сформувані у нього сприйняття інформації, яка подається автором.

Конкретизація – це перекладацький прийом, який використовують тоді, коли у мові перекладу не існує узагальненого поняття, котре було використано автором у тексті оригіналу [3]. Наведемо приклади вживання перекладачем лексико-

семантичної перекладацької трансформації конкретизації на матеріалі роману С. Кінга «Кладовище домашніх тварин»:

*While he **hunted** for them, growing increasingly irritated, Rachel hoisted Gage onto her hip and followed Eileen over to the tree in the field [58].* Доки він **гарячково шукав**, усе більше дратуючись, Рейчел взяла Гейджа на руки і слідом за Ейлін рушила до дерева посеред поля [18].

У цьому реченні автор використовує дієслово *hunted*, яке у мові перекладу конкретизується за допомогою прислівника *гарячково* та отримує форму *гарячково шукав*.

***He** was checking under the seats for the third time when his daughter screamed and then began to cry [58].* Луїс уже втретє перевіряв під сидінням, коли його дочка пронизливо скрикнула і розплакалася [18].

Це речення було перекладено за допомогою конкретизації значення, тобто займенник *he* в українському варіанті отримує форму *Луїс*, тобто перекладач вирішує наголосити на тому, хто саме виконує дію у цьому фрагменті.

*Eileen **had fallen** from the tire swing and hit a rock with her knee [58].* Ейлін **гепнулася** з гойдалки (підвішеної на дереві покршки) і вдарилася коліном об камінь [18].

Присудок у тексті оригіналу наділяється емоційним забарвленням у тексті перекладу та має форму *гепнулася*. На наш погляд, за допомогою використання цього емоційно-забарвленого слова перекладач наголошує на важкості падіння з гойдалки, що має певне значення у подальшій розповіді.

*The cut was shallow, but she was screaming like someone who had just **lost*** «Поріз дрібний, проте репетує так, наче їй хтось ногу **відрізав**», — трохи нечуло подумав Луїс [18].

a leg, Louis thought (a bit ungenerously) [58].

У тексті перекладу включено дієслово відрізає, яке конкретизує те, як саме герой роману виражає власні емоції. Можемо стверджувати, що за допомогою конкретизації перекладач наділяє текст гіперболічністю, що, на наш погляд, часто зумовлює краще сприйняття тексту реципієнтом.

He got it and came back [58].

Він витягнув її та повернувся до дочки [18].

Наведене речення демонструє використання конкретизації значення, а саме у тексті додається інформація про те, що герой твору повернувся саме до дочки.

The baby was grabbing frantically at his neck, screaming wildly [58].

Хлопчик міцно стискав шию, божевільно лементуючи [18].

Наведений фрагмент з роману включає в себе іменник *baby*, який у тексті перекладу конкретизується та звучить як *хлопчик*. На нашу думку, використання цієї трансформації сприяє чіткому усвідомленню читача того, що розповідається саме про дитину чоловічої статі. Проте, це практично не змінює сенсу речення.

Get the stinger out and put some baking Soda on it [58].

Витягніть жало й посипте укусу харчовою содою [18].

Як бачимо, у цьому реченні конкретизується те, що автор мав на увазі саме укусу. Вважаємо, що використання цієї перекладацької трансформації ніяким чином не змінює значення речення.

This is my wife Rachel, my daughter Ellie, and the kid with the bee sting is Gage [58].

Це моя дружина Рейчел, моя донька Еллі, а хлопчик із бджолиним жалом у шиї — Гейдж [18].

У цьому реченні спостерігається використання трансформації конкретизації двічі, а саме конкретизується те, що мова йде саме про хлопчика та те, що жало було розміщено у його шиї.

He glanced at Rachel [58].

А потім старий блиснув очима в бік Рейчел [18].

У тексті перекладу використано два конкретизуючі елементи: *а потім старий* та *в бік*. На наш погляд, конкретизація у цьому випадку не змінює сенсу речення.

At the edge of the field, where the lawn stopped and high summer grass took over, a path about four feet wide had been cut, smooth and close [58].

На краю поля, де закінчувався моріжок і починалася висока літня трава, бігла стежка футів чотири завширшки, рівна й майже непомітна [18].

За допомогою слова майже у тексті перекладу конкретизується значення поданої автором інформації.

Street posters; her picture books; her clothes; heaven knew what else [58].

...плакати з «Вулицею Сезам»; книжки з картинками, одяг і бозна-що іще [18].

Як бачимо, у прикладі наголошується на назві вулиці, чого не виявлено у тексті оригіналу. Вважаємо, що використання перекладацької трансформації конкретизації у поданому реченні сприяє формуванню у читача певного уявлення про інформацію, яка подається.

That rusty growl seemed the closest the big torn could come to purring [58].

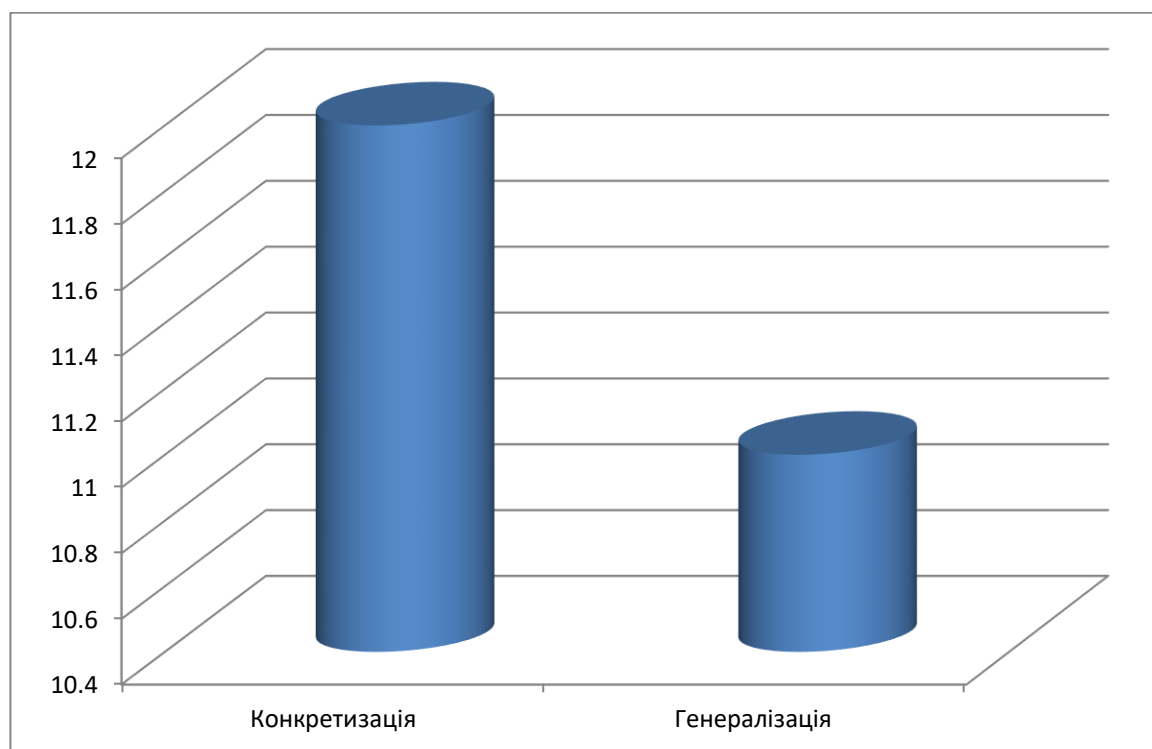
Це глухе хурчання було найближчим до муркоту з усього, на що був здатен цей котяра [18].

Як демонструє наведений фрагмент з роману, у мові перекладу наявна конкретизуючи фраза *цей котяра*. Вважаємо, що вживання цієї трансформації при перекладі наведеного речення не впливає на його зміст.

При зіставленні лексичних перекладацьких трансформацій генералізації та конкретизації було з'ясовано, що конкретизація значення використовується дещо частіше, що продемонстровано на Рис. 2.2.

Рис. 2.2

Лексичні перекладацькі трансформації конкретизації та генералізації значень

Отже, під час порівняння тексту мови оригіналу і тексту мови перекладу роману С. Кінга «Кладовище домашніх тварин» було простежено використання лексичних перекладацьких трансформацій, зокрема конкретизації та генералізації. У процесі роботи з'ясовано, що трансформації конкретизації та генералізації часто не впливають на авторську інтенцію і не змінюють його думки та ідеї. Однак, інколи ці перекладацькі трансформації здійснюють незначний вплив на зміст тексту.

2.2 Додавання та вилучення

Перекладацька трансформація опущення є однією з лексичних трансформацій, що позначає протилежний додаванню прийом, у процесі використання котрого в перекладі опускається певна лексична одиниця. Вживання цієї лексичної трансформації вимагає не уникнення важливих компонентів, а лише тих, які, на погляд перекладача, є лишніми. У багатьох випадках це елементи, які включені до структури мови [3]. Наведемо приклади вживання зазначеної перекладацької трансформації під час перекладу роману С. Кінга «Кладовище домашніх тварин»:

Louis struggled with his temper and went silently back to the wagon [58]. Луїс опанував себе й мовчки пішов до машини [18].

Фразу *with his temper* у мові перекладу було опущено. Однак, на наш погляд основної думки речення не втратило, адже ця фраза є другорядною інформацією.

Louis flipped him over and saw an angry white knob rising on the side of Gage's neck [58]. Луїс перевернув його і побачив велику білу гулю, що надималася на Гейджевій шиї [18].

У наведеному прикладі простежується використання у тексті оригіналу конкретизуючої фрази *on the side*. В українському варіанті не виявлено еквівалента цієї фрази. Вважаємо, що опущення деталей дещо змінює забарвлення тексту.

He wore a biballs over a blue chambray shirt that showed his thickly folded and wrinkled neck [58]. Синя бавовняна сорочка під комбінезоном виставляла напоказ рясно вкриту зморшками шию [18].

У цьому фрагменті з роману вказується на особу, яка виконує дію одягання. Проте, в тексті перекладу опускається зазначена інформація, але без втрати основного задуму автора.

His face was sunburned, and he was smoking an unfiltered cigarette [58]. *У нього було спалене сонцем обличчя і цигарка без фільтра в роті* [18].

Як демонструє наведений приклад, у тексті оригіналу функціонує фраза *he was smoking*, яка опускається у мові перекладу. Тут вказується на те, що у нього була *цигарка в роті*, але не вказується прямо на сам процес куріння. Вважаємо, що така трансформація дещо змінює сенс речення, проте не суттєво.

As Louis looked at him, the old man pinched the cigarette out between his thumb and forefinger and pocketed it neatly [58]. *Коли Луїс на нього глянув, старий розчавив недопалок між пальцями і обережно викинув* [18].

Наведений приклад включає в себе іменник *man*, якого не виявлено в українському варіанті. Тут використовується прикметник *старий*, який вказує на те, що розповідається про літнього чоловіка.

He held out his hands and smiled crookedly... a smile Louis liked at once and he was not a man who "took" to people [58]. *Засунув руки в кишені і криво осміхнувся. Луїсу одразу сподобалася ця посмішка — а він не належав до тих, чию симпатію легко завоювати* [18].

У цьому реченні спостерігається опущення присудка *he*. Проте, у мові перекладу відсутність іменника ніяким чином не впливає на сприйняття тексту реципієнтом.

What do you think? [58]

Що думаєш? [18]

В англійському варіанті поданого речення існує займенник *you*, що вимагають норми граматики англійської мови. Однак, в українському варіанті опущено

зазначений займенник, що дозволяють норми граматики української мови. Згідно з цим, зміст тексту оригіналу та тексту перекладу абсолютно не відрізняється.

“I think it’s beautiful,” Rachel said, and that was a huge weight off his chest-and off his mind [58]. *Думаю, що це чудово! — сказала Рейчел, і наче камінь впав з душі Луїса[18].*

У цьому випадку простежується опущення особового займенника *I*, проте ніяким чином не змінюється суть речення.

*He turned and saw **an old** man of perhaps seventy-a hale and healthy seventy-standing there on the grass [58].* *Він обернувся і побачив чоловіка років сімдесяти — міцного і здорового стариганя [18].*

Як бачимо, у тексті оригіналу використано прикметник *old*, який вказує на приблизний вік героя роману. Однак, у тексті перекладу не використовується цього прикметника, а тільки зазначається, що чоловік мав близько сімдесяти років.

*Beyond the house was a large field for the children to play in, and beyond **the field** were woods that went on damn near forever [58].* *За будинком лежало величезне поле, де могли б гратися діти. За ним ген за небокрай тягнувся ліс [18].*

У цьому реченні опущено іменник *the field*. Однак, зміст речення не змінюється, тому вважаємо доречним використання цієї перекладацької трансформації.

Додавання – це така перекладацька граматична трансформація, шляхом використання котрої у перекладі збільшується кількість слів, словоформ чи членів речення, експліцитно висвітлюючи те, що в оригіналі виражається граматично [3]. Наведемо приклади застосування перекладацької трансформації додавання:

The old have their tricks, Louis thought [58].

Старий запалив сірник, черкнувши ним об ніготь великого пальця. «А дід парочку трюків знає», — подумав Луїс [18].

У поданому фрагменті з роману продемонстровано те, що перекладач вдається до конкретизації значення тексту, використовуючи водночас перекладацьку трансформацію додавання. На наш погляд, така велика кількість додаткових елементів у тексті перекладу свідчить про те, що перекладач намагався якнайкраще пояснити реципієнту те, що прагнув донести до читача автор.

There was a sudden loud honk, a motor winding down, and then the big blue moving van was turning-lumbering-into the driveway [58].

*Раптом пролунав гучний гудок, загуркотів мотор і величезна блакитна вантажівка, виїхавши з-за повороту, незграбно посунула **просто до їхнього нового будинку*** [18].

У тексті оригіналу наявна лексична одиниця *the driveway*, яка у тексті перекладу конкретизується за допомогою використання перекладацької трансформації додавання, отримуючи форму *просто до їхнього нового будинку*.

“Oh Christ, and I don’t know where the keys are,” Louis said [58].

***Чорт, вантажники!** а я ж так і не знайшов ті **кляті** ключі! — вигукнув Луїс* [18].

У цьому прикладі використовується додавання лексичних одиниць *чорт, вантажники* та *кляті*. За їхньою допомогою перекладач акцентує увагу на емоційності героя роману. Проте, вважаємо, що використання цих слів наділяє текст надмірним негативним забарвленням.

It wound up the hill, curved through a low stand of bushes and a copse of birches, and out of sight [58].

*Вона здіймалася на пагорб, звивалася поміж низьких кущів і пари беріз та **врешті** зникала з поля зору [18].*

Як бачимо, цей фрагмент включає в себе лексичну одиницю *врешті*, яка наділяє текст емоційним відтінком. Тут було використано перекладацьку трансформацію додавання, адже у мові оригіналу не виявлено еквівалента цього слова.

Winston Churchill moved in with them [58].

*Вінстон Черчилль **також** приїхав з ними [18].*

У поданому реченні спостерігається вживання додаткового слова *також*, яке не має свого відповідника у тексті оригіналу. Вважаємо, що використання цього додаткового елемента не змінює суть речення.

She offered him the breast even though it was off his schedule [58].

***Врешті** вона дала йому грудь, хоча це їй суперечило графіку годування [18].*

Емоційним відтінком наділений вищеподаний варіант перекладу речення з тексту оригіналу. Перекладач використовує додаткову лексичну одиницю *врешті* для наголошення не очікуваннях персонажа.

Rachel had prowled the house restlessly with Gage in her arms earlier, second-guessing the places where Louis had told, the movers to leave things, getting them to rearrange, change, or restack [58].

***Увесь вечір** Рейчел без упину гасала будинком з Гейджем на руках, по другому колу перевіряла місця, де Луїс казав вантажникам ставити меблі, і змушувала їх усе попереставляти на новий лад [18].*

У наведеному прикладі використано перекладацьку трансформацію додавання, тобто у тексті перекладу було додано фразу *увесь вечір*, яка водночас конкретизує значення речення.

He and Rachel sat at the kitchen table, and he saw the circles under her eyes [58]. Вони з Рейчел сиділи за кухонним столом, і він бачив **темні** кола під її очима [18].

Цей приклад демонструє додавання прикметника *темний* у тексті перекладу. За допомогою цього слова перекладач наголошує на тому, що героїня роману має проблеми із здоров'ям.

He parked in front of the shed and turned off the wagon's motor [58]. Він припаркувався перед сараєм і заглушив двигун **«універсала»** [18].

Вважаємо, що додавання лексичної одиниці *«універсал»* у мові перекладу є доцільним, адже конкретизує значення речення.

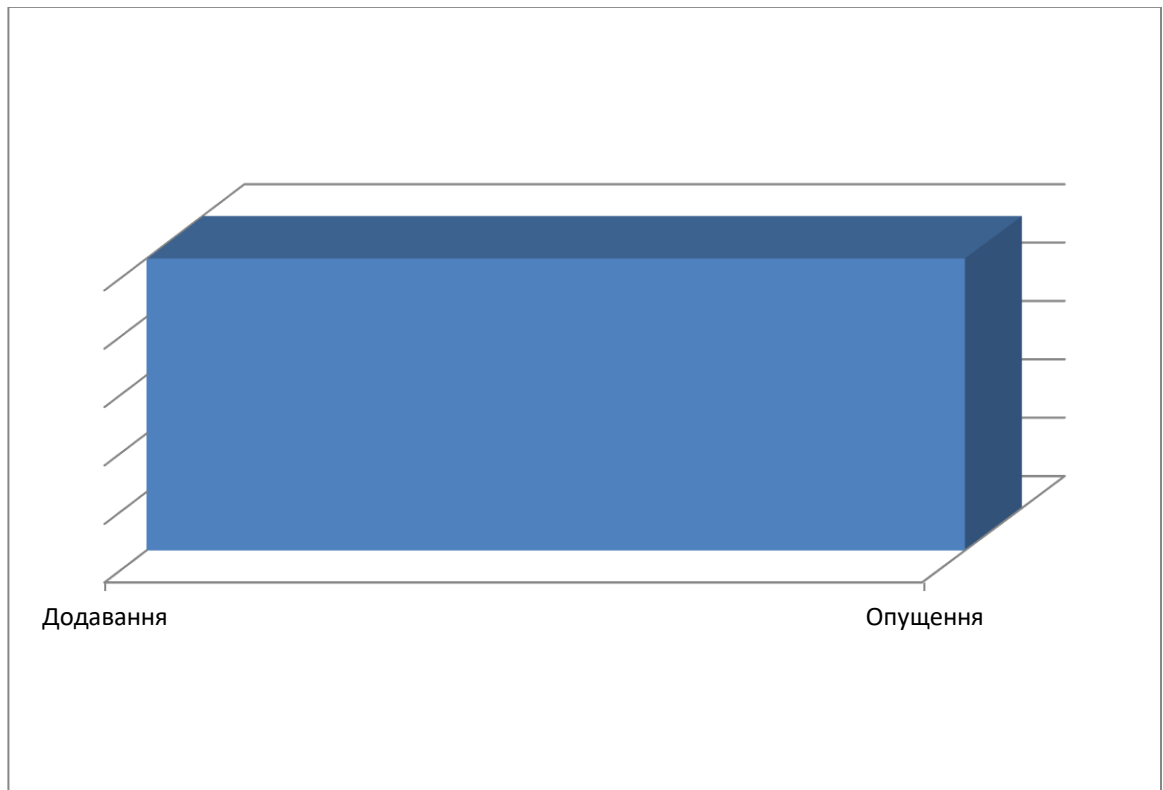
There was a space at the top of the glove compartment and the small envelope had slipped down into the wiring [58]. У бардачку була **невелика** дірка. Маленький конверт провалився крізь неї до дротів [18].

У цьому реченні продемонстроване використання лексичної перекладацької трансформації додавання, тобто перекладач акцентує увагу на тому, що у бардачку була саме *невелика дірка*. На нашу думку, використання цього додаткового слова відіграє важливу роль у тексті, адже за допомогою нього читач зможе краще уявити собі сцену, яку описує письменник.

Порівнявши кількісні дані використання перекладацьких трансформацій додавання та опущення лексичних одиниць, було з'ясовано, що перекладачі при відтворенні роману С. Кінга «Кладовище домашніх тварин» українською мовою використовують лексичні трансформації однаково, що продемонстровано на Рис. 2.3.

Рис. 2.3

Лексичні трансформації додавання та опущення

Отже, як у процесі аналізу специфіки відтворення українською мовою англійського роману С. Кінга «Кладовище домашніх тварин» було простежено таку особливість, що перекладацькі трансформації додавання та опущення мають значний вплив на наближення значення тексту оригіналу до значення тексту перекладу. Лексична перекладацька трансформація опущення дозволяє вилучити другорядну інформацію з тексту мови перекладу, а додавання дає можливість конкретизувати значення тексту мови перекладу.

2.3 Заміна

Заміну як лексичну перекладацьку трансформацію виявлено у наступних прикладах українського варіанту роману С. Кінга «Кладовище домашніх тварин»:

... perhaps, because it really was magical, but mostly because the rest of the evening was so wild [58]. *Може, тому, що вона і справді була чарівною, та найпевніше через те,*

що решта вечора видалася абсолютно божевільною [18].

У цьому реченні лексичну одиницю *so*, яка має значення *тому, настільки, так, таким чином, отже, також* змінено на *абсолютно*, що має дещо інше забарвлення. За допомогою цього слова-еквівалента перекладач вдається до гіперболізації тексту, через що текст перекладу краще сприймається читачем.

He supposed they would probably stop over in Bangor and have a few beers to lay the dust [58]. **Крід** подумав, що вони зараз зайдуть у Бенгор і пропустять по кухлю пива перед заходом сонця [18].

Наведений приклад демонструє заміну особового займенника *he* на ім'я *Крід*. За допомогою цього прийому перекладач конкретизує те, про кого саме розповідається у творі.

That made him think of Jud Crandall again [58]. **Ця згадка** повернула його до Джада Крендала [18].

У цьому прикладі слово *that* перекладено як ця згадка, тобто одночасно відбулася конкретизація, додовання та заміна значення.

He shrugged, unwilling and unsure how to tell her that he had taken a liking to Crandall on short notice [58]. **Луїс** знизав плечима. Як пояснити цю свою раптову симпатію до Крендала, він не знав [18].

Цей приклад демонструє заміну особового займенника іменем *Луїс*, що дозволяє читачеві швидко зрозуміти про кого йде мова. На наш погляд, така заміна припустима при відтворенні англійського тексту засобами української мови, адже ніяким чином не впливає на зміст тексту.

*He had mortgaged twelve years of their lives for **this**; it wouldn't be paid off until Eileen was seventeen* [58]. *Він занаястить дванадцять років життя **на виплати**: до того часу Еллі буде аж сімнадцять!* [18]

У цьому реченні також спостерігається використання перекладацької трансформації заміни, тобто слово *this* конкретизується за допомогою фрази *на виплати*.

*Is **this** home?* [58]

*Це **наш** дім?* [18]

Наведений приклад включає в себе лексичну одиницю *this* у мові оригіналу та слово *наш* у мові перекладу. За допомогою використання заміни лексичної одиниці перекладач дещо змінює значення речення. Проте, вважаємо, що така зміна не є суттєвою, тому допустима при перекладі обраного роману.

*The engine **ticked*** [58].

*Авто ще з мить **погуркотіло і стихло*** [18].

У цьому реченні слово *ticked* замінено двома дієсловами та сполучником *погуркотіло і стихло*. На наш погляд, перекладач вдається до використання перекладацької трансформації заміни саме для того, щоб наділити текст емоційним забарвленням.

*In the **silence**, which seemed very big after Chicago and the bustle of State Street and the Loop, a bird sang sweetly in the late afternoon* [58]. *У **пізньому надвечір'ї** дзвінкої після гамору чиказьких вулиць тиші солодко заспівала пташка* [18].

Наведений приклад демонструє використання перекладацької трансформації заміни, тобто фраза *in the silence* перекладається як *у пізньому надвечір'ї*. Незважаючи на те, що значення цих фраз має значні відмінності у структурі, їхнє значення схоже, тому використання заміни доцільне при перекладі наведеного уривка.

“Hooray!” *she* shouted, almost
taking his ear off [58].

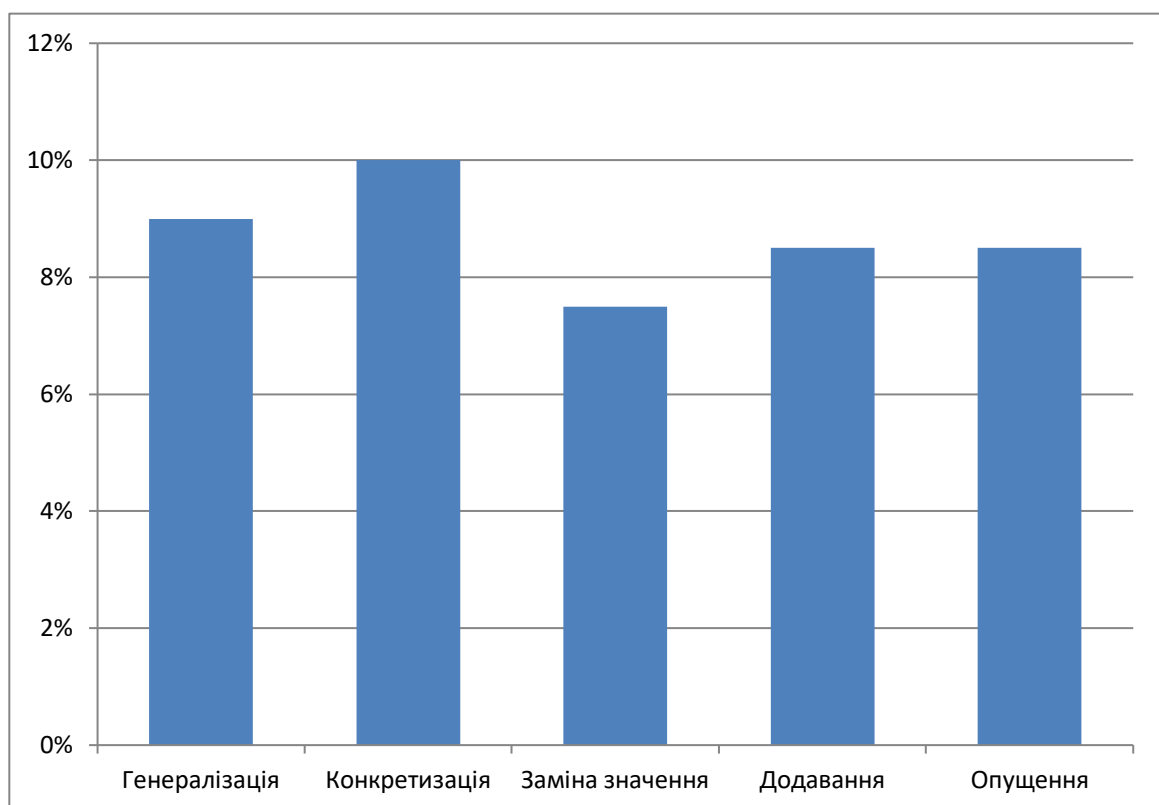
Урра! — загорлала *дівчинка*,
аж йому заклало вуха [18].

Текст оригіналу містить в собі особовий займенник *she*, а текст перекладу – іменник *дівчинка*. Тут відбувається заміна лексичних одиниць, а у тексті перекладу конкретизується значення речення. Вважаємо використання заміни у вищенаведеному реченні доцільним.

Кількісний аналіз застосування лексичних перекладацьких трансформацій у романі С. Кінга «Кладовище домашніх тварин» представлено на Рис. 2.4.

Рис. 2.4

Лексичні перекладацькі трансформації при перекладі роману С. Кінга
«Кладовище домашніх тварин» українською мовою

Із загальної кількості прикладів (120 одиниць), з яких 52 приклади використання лексичних перекладацьких трансформацій, було виявлено 11 речень (9%), які відтворені за допомогою використання генералізації, 12 речень (10%) –

конкретизації, 10 речень (8,5%) – опущення, 10 прикладів (8,5%) – додавання, 9 прикладів (7,5%) – заміна значення.

Було виявлено, що під час перекладу роману С. Кінга «Кладовище домашніх тварин» було найчастіше використано таку лексичну перекладацьку трансформацію, як конкретизація значення. Дещо рідше використовувалися генералізація, додавання, опущення та заміна.

Отже, за допомогою конкретизації та генералізації значень при перекладі англійського тексту українською мовою перекладачі досягають цілі акцентування уваги реципієнта на важливій інформації або уникнення надлишкової чи непотрібної, на погляд перекладачів, інформації. За допомогою додавання та опущення лексичних одиниць досягається схожої цілі. Заміна значень при перекладі допомагає перекладачеві дещо пристовувати текст оригіналу до тексту перекладу з метою кращого сприйняття інформації українськими читачами.

РОЗДІЛ ІІІ
ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ С. КІНГА
«КЛАДОВИЩЕ ДОМАШНІХ ТВАРИН»

3.1 Перекладацькі трансформації опущення і додавання

Під час дослідження особливостей перекладу українською мовою роману С. Кінга «Кладовище домашніх тварин» було простежено використання не лише лексичних, а й граматичних перекладацьких трансформацій. Дослідимо специфіку використання цього перекладацького прийому, який сприяє пристосуванню тексту оригіналу до тексту перекладу.

Відповідно до класифікації перекладацьких трансформацій А. Фітермана та Т. Левицької, у процесі дослідження було виявлено вживання таких граматичних перекладацьких трансформацій, як опущення, додавання, перестановка та заміна речень.

Розглянемо особливості застосування в українському перекладі кожної зазначеної граматичної перекладацької трансформації, що було виявлено при перекладі українською мовою роману С. Кінга «Кладовище домашніх тварин».

У процесі дослідження було виявлено наступні приклади використання перекладацької трансформації опущення:

<i>And that was how Louis met</i>	<i>Саме так Луїс зустрів</i>
<i>Judson Crandall, the man who should</i>	<i>Джадсона Крендала — чоловіка, який</i>
<i>have been his father [58].</i>	<i>мав би бути його батьком [18].</i>

У цьому реченні використано граматичну перекладацьку трансформацію опущення. У тексті оригіналу наявний сполучник *and* на початку речення, а у тексті перекладу сполучника-еквівалента не виявлено. Вважаємо, що опущення цієї лексичної одиниці в українському варіанті жодною мірою не змінює суті тексту. Тому використання опущення у наведеному реченні вважаємо припустимим.

Crandall pulled out a deck of Chesterfield Kings, poked one into the seamed corner of his mouth, nodded at them pleasantly as they laughed-even Gage was chortling now, in spite of the swelling of the bee sting-and popped a wooden match alight with his thumbnail [58].

Крендал дістав пачку «Честерфілдських королів», засунув одного з них у кут зморшкуватого рота. Він лагідно кивав, слухаючи їхній сміх: навіть Гейдж, попри набряк від бджолиного укусу, здавлено хихотів [18].

Наведений уривок з роману С. Кінга демонструє використання опущення декількох лексичних одиниць у тексті перекладу: *a wooden match alight with his thumbnail*. На наш погляд, опущення цієї фрази здійснює неабиякий вплив на зміст тексту перекладу. Саме таким чином вважаємо використання цієї перекладацької трансформації у вищеподаному реченні недопустимим.

Small ones, but some of them are good ones [58].

Невигадливих, але доволі вдалих [18].

Англійський варіант поданого речення містить в собі фразу *some of them*, а в українському варіанті не виявлено використання еквівалента цій фразі. Саме тому варто наголосити на вживанні у вищенаведеному реченні перекладацької трансформації опущення слова.

We can put some bakin soda on a washrag and cool that off some [58].

Візьмем' дрібку соди і трохи втишимо болячку [18].

Тут виявлено опущення фрази *on a washrag*, тобто її відповідника немає у тексті перекладу. На наш погляд опущення цієї фрази не впливає на значення наведеного речення.

She died two years ago [58].

Померла два роки тому [18].

У цьому реченні продемонстроване опущення особового займенника *she*. Однак, в українському варіанті немає відповідника цьому займеннику, проте його значення не змінюється. Таким чином, вважаємо доцільним використання граматичної перекладацької трансформації опущення в обраному реченні.

Except that the sound of this, as exotic to their Midwestern ears as a foreign language, was yowwuns [58]. Для них, мешканців Середнього Заходу, це звучало так само екзотично, як іноземна мова: м'логняк [18].

Фраза *except that the sound of this* відсутня у тексті перекладу. На наш погляд, її опущення є неприпустимим, адже за допомогою неї автор прагнув вказати на важливу деталь тексту.

By nine o'clock the movers were gone [58]. До дев'ятої вантажники вже поїхали. [18]

Як бачимо, в українському перекладі речення немає слова година (в англійському варіанті *o'clock*), проте, незважаючи на його відсутність, зрозумілим є те, що слово дев'ята відноситься саме до години. Вважаємо, що в українській мові не обов'язковим є використання слова на позначення години, зокрема тоді, коли це є у будь-якому випадку зрозумілим.

Rachel held her own slim fingers up and hooked them into claws to demonstrate [58]. Рейчел виставила свої тонкі пальці й зігнула їх у клешню [18].

У цьому прикладі простежується те, що тут відбувається опущення інфінітива *to demonstrate*. Вважаємо, що його функціонування у тексті перекладу було б доцільним, адже конкретизує те, що *Рейчел виставила свої тонкі пальці* та показала їх.

... *although* he called this man a friend, as a grown man must do. when he finds the man who should have been his father relatively late in life [58].

Він називав цю людину другом, як і має робити кожен дорослий чоловік, так пізно зустрівши того, хто мав би бути твоїм батьком [18].

У цьому прикладі спостерігається опущення лексичної одиниці *although*, адже її відповідника не було виявлено у тексті перекладу. Вважаємо, що у цьому випадку використання перекладацької трансформації опущення не впливає на основний задум автора та те, що він прагнув донести до читача.

Rachel, still not entirely sure about this move to Maine from Chicago, where she had lived her whole life, burst into tears [58].

Рейчел, яка все ще сумнівалася щодо їхнього переїзду до мену з Чикаго, де прожила ціле своє життя, залилася слізьми [18].

Наведене речення демонструє опущення особового займенника у тексті перекладу. Однак, ця граматична трансформація ніяким чином не валиває на сенс речення. Тому вважаємо можливим використання цього варіанту перекладу.

In the back of the station wagon, Church continued to pace restlessly as he had done for the last three days it had taken them to drive here from Chicago [58].

У багажному відділенні «універсала» стурбовано швендяв Черч [18].

Англійський текст містить в собі фрагмент *as he had done for the last three days it had taken them to drive here from Chicago*, відповідника якого не виявлено в українському варіанті тексту роману. Перекладач вирішив зайвим використання цього фрагмента.

Louis himself felt a little like crying [58]. *Луїс сам ледь не плакав* [18].

У тексті перекладу опущено наявне у тексті оригіналу дієслово на позначення відчуття *felt*. Проте, на нашу думку, його наявність в українському варіанті не є обов'язковим.

They all spoke together, then all laughed together [58]. *Вони всі заговорили одночасно, потім разом засміялися* [18].

У наведеному реченні автор використовує лексичну одиницю *all*, якої немає у мові перекладу. На наш погляд, її опущення не відіграє важливої ролі у сприйнятті інформації реципієнтом.

But this, either by accident of imitation, had been a real Home [58]. *Але зараз, навіть якщо це була випадкова імітація, чітко прозвучало слово: «Дім»* [18].

Обране для аналізу речення містить у собі прикметник *real*, якого не виявлено в українському тексті. Вважаємо, що письменник за допомогою цього слова гіперболізує значення речення. Перекладач не вважає важливим застосування українського відповідника до цього слова.

Louis plucked Gage from his wife's lap and hugged him [58]. *Луїс підхопив Гейджа з колін дружини і обійняв його* [18].

У наведеному фрагменті з роману виявлено використання займенника *his*, відповідника якого немає у тексті перекладу. Опущення займенника не вважаємо суттєвою помилкою під час перекладу тексту з англійської мови на українську.

It was, he supposed, one of the advantages of having married a doctor- *Ну звісно, чудова звичка: тільки-но малюк опиняється на межі смерті,*

you could shove the kid at your husband whenever the kid seemed to be dying [58]. його обов'язково треба скинути на чоловіка-лікаря [18].

Як бачимо, тут продемонстроване опущення фрази *of the advantages* в англійському варіанті тексту. У мові перекладу немає відповідника цієї фрази, проте її відсутність не змінює значення тексту.

Louis knocked on the screen door, which rattled companionably against its frame [58]. Луїс постукав у двері, обладнані сіткою від комарів, і ті відчинилися з привітним гуркотом [18].

Тут спостерігаємо використання граматичної перекладацької трансформації опущення. У мові перекладу не виявлено існування іменника *the screen*.

Перекладацьку трансформацію додавання виявлено у наступних прикладах:

A wild but not Unattractive idea suddenly came to him... [58] Раптом у нього виникла дика, але все ж не позбавлена певної привабливості думка [18].

Як було з'ясовано, у тексті перекладу використано додаткове висловлювання *але все ж не позбавлена певної*, яке не відіграє важливого значення при передачі англійського тексту засобами української мови.

But before he hit the turnpike-big old 95 southbound-he would stop by the side of the road and put the fucking cat out too [58]. Та, перш ніж під'їхати до платного шосе, старого доброго південного шосе № 95, він зупиниться на узбіччі і швиргоне цього сраного кота у вікно [18].

У процесі аналізу наведеного уривку з роману було виявлено, що у тексті перекладу використано додаткову фразу *у вікно*, яка водночас конкретизує значення речення та дещо змінює конструкцію речення.

The property abutted state lands, the realtor had explained, and there would be no development in the foreseeable future [58]. «**Ваша** ділянка прилягає до державних угідь, — пояснила ріелтер. — І найближчим часом тут не планується жодних будівництв» [18].

Наведений приклад включає в себе займенник *ваша*, якого немає у тексті оригіналу. Однак, вважаємо необов'язковим використання перекладу займенника під час відтворення англійського тексту українською мовою.

The remains of the Micmac Indian tribe had laid claim to nearly eight thousand acres in Ludlow and in the towns east of Ludlow, and the complicated litigation, involving the federal government as well as that of the state, might stretch into the next century [58]. Рештки індіанського племені мікмаків заявили свої права на понад вісім тисяч акрів **землі** як у самому Ладлоу, так і в містечках, що на південь звідси [18].

В українському варіанті речення спостерігаємо використання додаткового іменника *земля*, який тільки відіграє роль конкретизації значення, ніяким чином не впливаючи на граматичну структуру самого речення та не змінюючи його суті.

He felt apprehensive [58]. Йому було **трохи** тривожно [18].

У цьому прикладі було змінено граматичну структуру речення у мові перекладу та водночас додано лексичну одиницю *трохи*, яка наділяє текст деяким емоційним забарвленням.

Gage took no notice; he only continued to suck his thumb [58]. Гейдж не звертав **на них** жодної уваги: **смоктав великий палець** [18].

В українському тексті акцентується увага на тому, на кого саме герой не звертав уваги. В англійському варіанті речення немає конкретизації значення.

Now they weren't there [58].

Однак зараз їх там не було [18].

Наведене речення, зокрема український варіант, включає в себе вставне слово *однак*, яке не відіграє важливої ролі у змісті тексту. Вважаємо, що переклад тексту без використання зазначеного вставного слова не зазнав би ніяких змін.

*Those people over there will think
someone's being murdered* [58].

Інакше ті люди подумують, що
тут когось вбивають [18].

У поданому реченні використано додаткову лексичну одиницю *інакше*, відповідника якої немає у тексті оригіналу. На наш погляд, її існування не змінює сенсу речення.

*The keys were gone, but the first-
aid kit was still in the glove
compartment* [58].

Ключі **так і** не знайшлися, зате
аптечка точно була в бардачку [18].

Було з'ясовано, що у тексті оригіналу немає еквівалента лексичним одиницям *так і*. На наш погляд, перекладач використовує *їз* для пристосування тексту до українського реципієнта.

Gage began to scream [58].

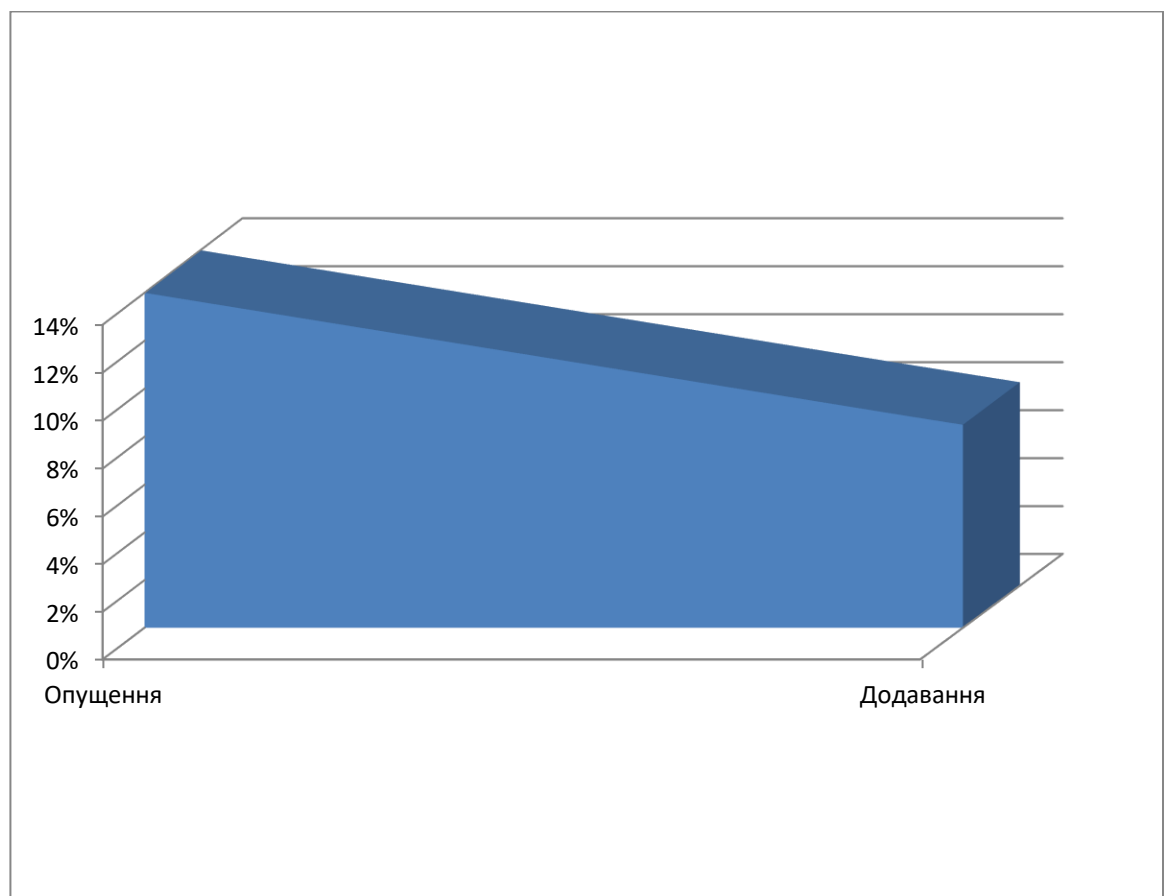
І раптом Гейдж заверещав [18].

У цьому прикладі український варіант містить в собі фразу *і раптом*, яка наділяє текст емоційним забарвленням. Однак, у мові оригіналу не виявлено функціонування такої фрази. Зазначимо, що її відсутність не має впливу на зміст речення.

Під час зіставлення граматичних перекладацьких трансформацій опущення та додавання було виявлено, що частіше використовується опущення, що представлено на Рис. 3.1.

Рис. 3.1

Граматичні трансформації опущення і додавання

Отже, як було з'ясовано у процесі аналізу англійського та українського варіантів тексту роману С. Кінга «Кладовище домашніх тварин», граматичні перекладацькі трансформації опущення та додавання активно використовуються перекладачами у процесі відтворення англійського тексту засобами української мови.

3.2 Перестановка та заміна речень

Розглянемо особливості використання граматичних перекладацьких трансформацій перестановки та заміни речень у вибірці, яка була укладено на основі роману С. Кінга «Кладовище домашніх тварин».

Заміна членів речення:

*In fact he felt **terrified*** [58].

*Та годі — його просто **охопив жах*** [18].

Як бачимо, у цьому прикладі прикметник *terrified* українською мовою перекладено як *охопив жах*, тобто прикметник замінюється конструкцією «дієслово+іменник».

*In the next three hours, neither peace nor magic **made an appearance*** [58].

*Наступні три години жодним спокоєм чи дивами навіть **і не нахло*** [18].

У цьому прикладі відбувається заміна англійської конструкції «дієслово+іменник» українським дієсловом *нахло* з заперечною часткою *не*.

*And there was also something on the strap of his jumper, something fuzzy, **squirming weakly*** [58].

*Було **іще** дещо на смузї джемпера, і воно гуло та **мляво корчилося*** [18].

Тут відбувається заміна англійської конструкції «дієприкметник+прислівник» українською конструкцією «прислівник+дієслово».

*Why don't you take your **little boy** and your daughter over to the house for a minute, Missus Creed?* [58]

*Чом бо вам зі своїми **пуцвіріньками** не зайти до мене, міш-шіш Крід?* [18]

У цьому фрагменті спостерігається заміна конструкції «прикметник+іменник» українським іменником у зменшено-пестливій формі *пуцвіріньки*.

Joan Cleveland was my wife's best friend [58]. *Джон Клівленд була ліпшою подругою жінки* [18].

Як продемонстровано у цих реченнях, англійський варіант включає в себе прикметник *best* у найвищому ступені порівняння прикметників, а в українському варіанті використано вищий ступінь (лексична одиниця *ліпший*).

Bill went to that old folks' apartment complex over in Orrington [58]. *Білл переїхав у ту орегонську богадільню для пенсіонерів* [18].

Як було з'ясовано, англійська фраза *old folks' apartment complex*, яка має конструкцію «прикметник+іменник+іменник+іменник», замінюється українською фразою *богадільня для пенсіонерів та має конструкцію «іменник+прийменник+іменник»*.

They belong to you now, anyway [58]. *Ви ж то тепер власник* [18].

Як бачимо, в англійському варіанті наявна фраза *belong to you* (конструкція «дієслово+частка+займенник»), яка в українському варіанті знаходить свій відповідник у єдиному слові *власник*.

Louis, who had started to meet the moving men, glanced back [58]. *Луїс, який уже було пішов до вантажників, озирнувся* [18].

У цьому прикладі спостерігаємо використання англійської конструкції «дієслово+частка+дієслово» (*started to meet*), яка в українському варіанті отримує форму «дієслово+дієслово» (*було пішов*).

And of course Church was with her, also sleeping and growling rustily in the back of his throat [58]. Звісно ж, Черч був з нею: спав, видаючи якісь гуркотливі звуки [18].

Наведений приклад демонструє використання фрази *in the back of his throat* (конструкція «іменник+займенник+іменник»), яка українською мовою перекладена як *гуркотливі звуки* («прикметник+іменник»).

Louis Creed, who had lost his father at three and who had never known a grandfather, never expected to find a father as he entered his middle age, but that was exactly what happened... [58] Луїс Крід втратив батька у трирічному віці й ніколи не знав свого діда. Тож він навіть не думав, що знайде батька, досягнувши середнього віку, але саме так і сталося... [18]

Наведений приклад включає в себе англійську фразу *entered his middle age* (конструкція «дієслово+займенник+прикметник+іменник»), яка в українському відтворенні приймає форму *досягнувши середнього віку* (конструкція «дієприслівник+прикметник+іменник»).

He met this man on the evening he and his wife and his two children moved into the big white frame house in Ludlow [58]. Він зустрів його того вечора, коли в'їхав з дружиною та двома дітьми у свій великий дерев'яний будинок у Ладлоу [18].

Як було з'ясовано, у цьому прикладі фраза *this man* перекладається українською мовою за допомогою займенника *його*.

Gage was cutting teeth and fussed almost ceaselessly [58]. У Гейджа різалися зуби, які зовсім не давали йому спокою [18].

У наведеному прикладі англійський сполучник *and* замінюється українською фразою *які зовсім*.

Now there was the sound of slamming doors as the moving men hopped out of the cab and came toward them [58]. *Грюкнули дверцята. З машини вистрибнули вантажники й рушили до них* [18].

Англійська фраза *the sound of slamming doors* (конструкція «іменник+дієприкметник+іменник») перекладається за допомогою англійської фрази *грюкнули дверцята* (конструкція «дієслово+іменник»).

A couple of beers would go down well right now [58]. *Він би теж не відмовився від пива* [18].

У цьому випадку словосполучення *a couple of beers*, яке має форму множини, перекладено за допомогою іменника *пиво*, яке має форму однини.

“Doctor’s orders?” she asked, smiling a little [58]. *Наказ лікаря? — спитала вона, ледь усміхаючись* [18].

У цьому прикладі продемонстровано те, що в англійському варіанті іменник *orders* має форму множини, а в українському лексична одиниця *наказ* має форму однини.

No one asked him to examine Norma Crandall; when he crossed the street (rud, he reminded himself, smiling), the lady had already retired for the night [58]. *Ніхто не просив його оглянути норму Крендал. Коли він перейшов через дорогу («догогу», підправив він себе, усміхаючись), господиня вже лягла спати* [18].

У цьому фрагменті англійська фраза *already retired for the night* (конструкція «прислівник+ дієслово+іменник») відтворена українською мовою та звучить як *вже лягла спати* (конструкція «частка+дієслово+дієслово»).

Наведемо приклади перестановки речень або членів речення в українському перекладі роману С. Кінга «Кладовище домашніх тварин»:

Louis had not lost their check; it was still in his breast pocket, along with the five ten-dollar bills he had put aside for a tip [58]. *Чек Луїс не загубив: він усе ще лежав у його нагрудній кишені разом з п'ятьма десятидоларовими папірцями, відкладеними на чайові* [18].

У цьому прикладі спостерігається використання перестановки членів речення у тексті перекладу. Однак, незважаючи на зміну структури речення, його зміст не змінюється.

Louis laughed, thinking how funny-funny and scary-it was, the way wives could read their husbands' minds after a while [58]. *Луїс засміявся, розмірковуючи, як смішно — смішно і страшно, — що з часом дружини починають читати думки своїх чоловіків* [18].

У цьому прикладі спостерігається використання фрази *after a while* у кінці речення у тексті оригіналу, але в українському перекладі відповідник цієї фрази розташований всередині тексту.

Jud was a vague silhouette behind the screens of the enclosed porch [58]. *Розмитий силует Джада виділявся на тлі завіси на танку* [18].

Як бачимо, у цьому реченні фраза *Jud was a vague silhouette* відповідає українській фразі *розмитий силует Джада*, але у них простежується зміна порядку компонентів.

Crandall's cigarette glowed like a large, peaceable firefly in the summer darkness [58]. *Цигарка Крендала блимала улітній темряві, як великий світляк* [18].

У цьому фрагменті використано словосполучення *Crandall's cigarette*, яке у мові перекладу відтворено за допомогою використання перестановки компонентів. Саме тому український відповідник має форму *цигарка Крендала*.

Church was his daughter Eileen's cat [58]. Черч був котом його дочки Ейлін [18].

У наведеному прикладі, як і в попередньому, спостерігається перестановка елементів словосполучення, а саме *daughter Eileen's cat* відтворено за допомогою фрази *котом його дочки Ейлін*.

He would not sleep, no matter how much Rachel sang to him [58]. Він ніяк не міг заснути, хоч би скільки колискових співала йому Рейчел [18].

У цьому фрагменті з роману використано фразу *Rachel sang to him*, яка у зв'язку з використанням перекладацької трансформації перестановки тримала форму *співала йому Рейчел* в українському варіанті перекладу.

Gage knew his dining schedule as well as she-better, maybe-and he promptly bit her with his new teeth [58]. Але, здається, Гейдж знав свій графік не гірше, а може, і краще за неї, тож негайно вкусив маму новим зубом [18].

Як бачимо, компонент *maybe-and* українською мовою відтворюється за допомогою використання перекладацької трансформації перестановки, а тому отримує форму *але, здається*.

Eileen promptly joined her [58]. До неї миттю приєдналася Еллі [18].

У цьому прикладі спостерігається перестановка членів речення. Для прикладу, ім'я *Еллі* в англійському тексті розташоване на початку речення, а в українському – у кінці.

<i>He would drive south, all the way to Orlando, Florida, where he would get a job at Disney World as a medic, under a new name [58].</i>	<i>Взяв би курс на південь, до самого орландо, штат Флорида, де під новим ім'ям цілком міг би влаштуватися лікарем у «Світ Діснея» [18].</i>
--	---

У наведеному прикладі використано перестановку членів речення, зокрема певні відмінності має фраза *get a job at Disney World* при перекладі українською мовою отримує форму *влаштуватися лікарем у «Світ Діснея»*.

<i>Rachel stopped crying abruptly [58].</i>	<i>Рейчел враз перестала плакати [18].</i>
--	---

Тут простежується використання прислівника *abruptly* в кінці англійського речення. Однак, у тексті перекладі прислівник-відповідник *враз* розташований всередині речення.

<i>She had stopped crying as well [58].</i>	<i>Вона теж припинила плакати [18].</i>
--	--

У цьому прикладі виявлено, що компонент *as well* в тексті оригіналу розміщено в кінці речення. Його український еквівалент *теж* розташований всередині речення.

<i>Her eyes, brown under darkish blond hair in the rearview mirror, also surveyed the house, the lawn, the roof of another house off to the left in the</i>	<i>Він бачив у дзеркалі заднього огляду її карі очі, що визирали з-під русявого чубчика. Їх погляд бігав по</i>
--	--

distance, and the big field stretching up to the woods [58]. *будинку, моріжках, сусідському даху й полю, що тяглося до лісу* [18].

Слід зауважити, що англійська фраза *her eyes, brown under darkish blond hair* розташована на початку англійського речення. Її український відповідник *карі очі, що визирали з-під русявого чубчика* розміщено у кінці речення.

“Home,” Rachel said softly, still looking at the house [58]. *Дім, — ніжно промовила Рейчел, все ще споглядаючи будинок* [18].

Варто звернути увагу на те, що англійська фраза *Rachel said softly* в українському варіанті отримує форму *ніжно промовила Рейчел*. Як бачимо, тут простежується зміна порядку елементів зі зніченої фрази.

In the rearview mirror, Eileen’s eyes widened [58]. *Очі Еллі в дзеркалі заднього огляду також розширилися від подиву* [18].

Тут словосполучення *Eileen’s eyes* українською мовою перекладається за допомогою використання граматичної трансформації перестановки, у зв’язку з чим отримує форму *очі Еллі*.

Louis had stored the house keys away neatly (he was a neat and methodical man, was Louis Creed) in a small manila envelope which he had labeled “Ludlow House-keys received June 29.” [58] *Ключі від будинку Луїс дбайливо зберігав — він був дуже охайною і методичною людиною, цей Луїс Крід! — у маленькому конверті з манільського паперу 1, підписаному «Будинок у Ладлоу — ключі отримано 29 червня»* [18].

He glanced at the house across the road, where a light burned in the living room [58]. *Він зиркнув на дім через дорогу, де горіло світло у вітальні* [18].

У цих прикладах спостерігається перестановка елементів у словосполученні, зокрема англійські *the house keys* та *a light burned* отримують форму *ключі від будинку* та *горіло світло*.

When Ellie saw it, she began to scream louder than ever [58]. *Угледівши аптечку, Ейлін заверещала ще гучніше* [18].

Тут ім'я *Ейлін* в англійському варіанті розташоване на початку речення, а в українському – всередині.

Can't you do something? [58] *Ти можеш хоч щось зробити?*

У цьому прикладі спостерігається зміна порядку слів в англійському та українському питаннях. Проте, зміст питань не змінюється.

He felt totally exhausted [58]. *Луїс почувався втомленим до краю* [18].

Лексична одиниця *exhausted* у мові перекладу розташована всередині речення, англійська – в кінці.

She don't get out too much [58]. *Ходить вона кудись не часто* [18].

Англійська фраза *she don't get out* в українському варіанті має форму *ходить вона*. Як бачимо, тут використано перестановку.

My wife would like to say hello too [58]. *Зі старою моєю попошталакаєте* [18].

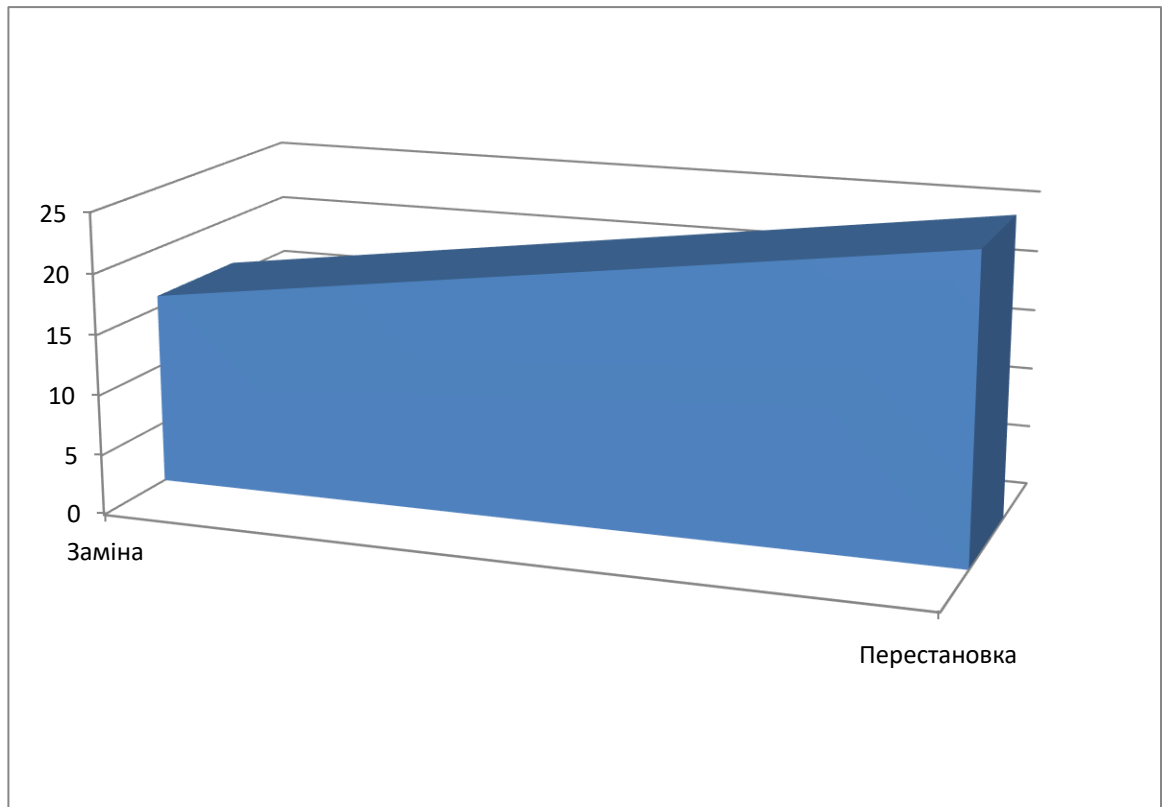
I was surprised because he's had a hard day, and you know he doesn't take very well to new people on short notice under the best of circumstances [58]. *Я аж здивувалася — у нього був важкий день, до того ж, ти знаєш, він і за кращих обставин важко сприймає нових людей[18].*

Наведені приклади демонструють використання перестановки членів речення в українському варіанті обраних фрагментів роману.

При порівнянні частотності використання граматичних перекладацьких трансформацій заміни та перестановки членів речень було виявлено, що частіше перекладачі вдаються до використання другого типу трансформацій, що представлено на Рис. 3.2.

Рис. 3.2

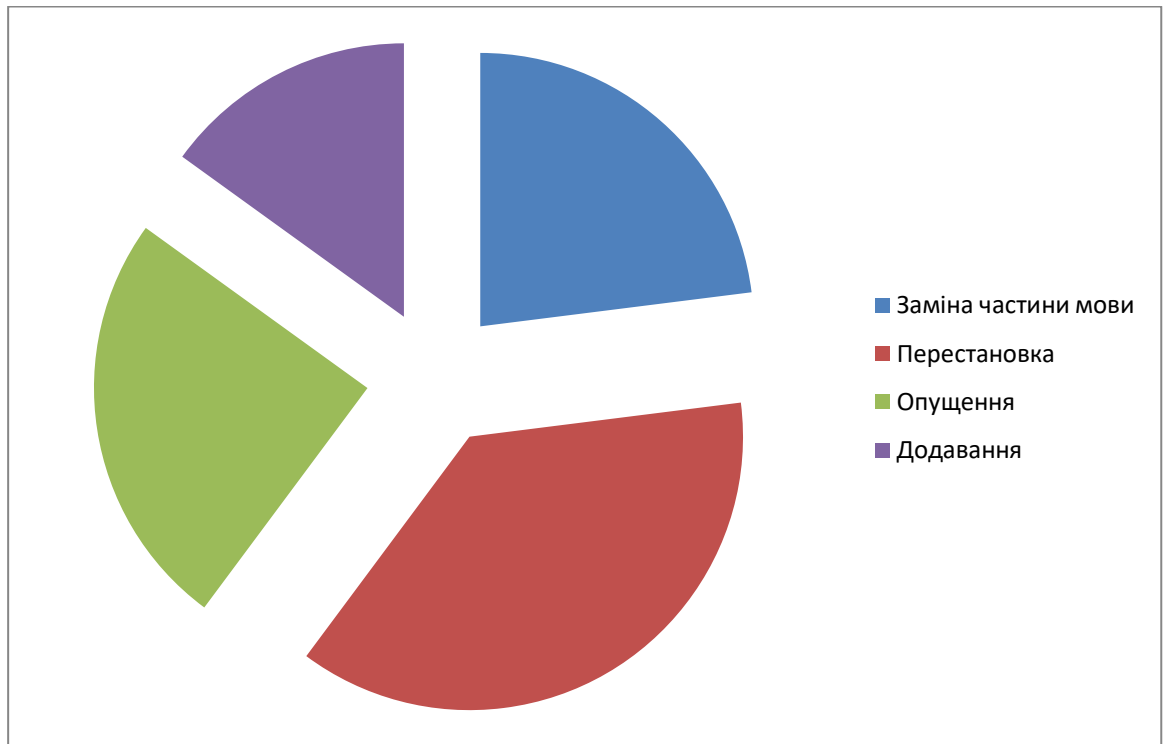
Граматичні трансформації заміни та перестановки членів речення

Кількісний аналіз використання граматичних перекладацьких трансформацій при перекладі українською мовою англійського роману С. Кінга «Кладовище домашніх тварин» представлено на Рис. 3.3.

Рис. 3.3

Граматичні перекладацькі трансформації при перекладі українською мовою англійського роману С. Кінга «Кладовище домашніх тварин»

Із загальної кількості прикладів (120 одиниць), було виявлено 16 речень (13%), яке було відтворено за допомогою використання граматичної перекладацької трансформації заміни частини мови, 25 речень (21%) відтворено шляхом використання перестановки, 17 речень (14%) – опущення, 10 прикладів (8,5%) – додавання.

Таким чином, було виявлено, що під час перекладу роману С. Кінга «Кладовище домашніх тварин» найчастіше вживається граматична перекладацька трансформація перестановки. Значно рідше використовується трансформація опущення та заміни членів речення. Досить рідко перекладач використовує додавання.

У процесі дослідження специфіки використання перекладацьких трансформацій при перекладі роману С. Кінга «Кладовище домашніх тварин» було з'ясовано, що перекладач використовує не лише лексичні перекладацькі трансформації, а й граматичні, зокрема опущення, додавання, заміна та перестановка членів речення.

ВИСНОВКИ

Розглянувши особливості перекладу художніх творів, було з'ясовано, що перед початком перекладу варто, перш за все, ретельно дослідити його особливості, а саме структуру художнього твору на стилістичному, семантичному і лексичному рівнях. Необхідно проаналізувати структуру як тексту оригіналу, так і тексту перекладу, для того, щоб переклад був максимально професійним. Слід пам'ятати про те, що художній текст містить в собі художні образи, які варто дослідити у художньому творі, а після цього правильно відтворити їх під час здійснення перекладу.

Було простежено таку особливість, що поняття перекладацької трансформації є різностороннім, адже як теоретики галузі перекладу ще не дійшли спільної думки відносно суті його визначення. Саме тому лінгвісти сьогодні пропонують різноманітні класифікації та визначення перекладацьких трансформацій. Порівнюючи такі класифікації, між ними було простежено як спільні, так і відмінні риси.

Сьогодні твори С. Кінга стають об'єктом зацікавлення не тільки літературознавців, а й перекладачів, що спричинено значною популярністю його творчості серед сучасних читачів. Дослідники перекладацьких особливостей при відтворенні його романів українською мовою акцентують увагу на різних питаннях, зокрема на перекладі лексики, реалій, стилістичних засобів тощо.

С. Кінг має власний авторський ідіостиль, що вирізняє його від інших митців, які пишуть у жанрі жахів. У своїх романах він використовує як екстралінгвістичні складові ідіостилю, так й інтралінгвістичні, які роблять його твори не лише цікавими з точки зору сюжетної лінії, а й надають мові романів необхідну виразність та сприяють процесу рефлексії у реципієнта.

Для дослідження особливостей використання лексичних та граматичних перекладацьких трансформацій під час відтворення англійського тексту українською мовою було обрано роман відомого американського письменника С. Кінга «Кладовище домашніх тварин» [18].

У процесі дослідження було укладено вибірку речень з роману «Кладовище домашніх тварин». Вибірка складає 120 пар речень, у кожному з яких виявлено використання лексичної або граматичної перекладацької трансформації.

У нашій роботі за основу було взято класифікацію перекладацьких трансформацій А. Фітермана та Т. Левицької, які у спільній праці виокремлюють три типи перекладацьких трансформацій [39]: граматичні, стилістичні та лексичні.

Під час порівняння тексту мови оригіналу і тексту мови перекладу роману С. Кінга «Кладовище домашніх тварин» було простежено використання лексичних перекладацьких трансформацій, зокрема конкретизації та генералізації. У процесі роботи з'ясовано, що трансформації конкретизації та генералізації часто не впливають на авторську інтенцію і не змінюють його думки та ідеї. Однак, інколи ці перекладацькі трансформації здійснюють незначний вплив на зміст тексту.

Як у процесі аналізу специфіки відтворення українською мовою англійського роману С. Кінга «Кладовище домашніх тварин» було простежено таку особливість, що перекладацькі трансформації додавання та опущення мають значний вплив на наближення значення тексту оригіналу до значення тексту перекладу. Лексична перекладацька трансформація опущення дозволяє вилучити другорядну інформацію з тексту мови перекладу, а додавання дає можливість конкретизувати значення тексту мови перекладу.

Під час дослідження особливостей перекладу українською мовою роману С. Кінга «Кладовище домашніх тварин» було простежено використання не лише лексичних, а й граматичних перекладацьких трансформацій. Дослідимо специфіку використання цього перекладацького прийому, який сприяє пристосуванню тексту оригіналу до тексту перекладу.

Відповідно до класифікації перекладацьких трансформацій А. Фітермана та Т. Левицької, у процесі дослідження було виявлено вживання таких граматичних перекладацьких трансформацій, як опущення, додавання, перестановка та заміна речень.

Як було з'ясовано у процесі аналізу англійського та українського варіантів тексту роману С. Кінга «Кладовище домашніх тварин», граматичні перекладацькі

трансформації опущення та додавання активно використовуються перекладачами у процесі відтворення англійського тексту засобами української мови.

Із загальної кількості прикладів (120 пар речень), 52 приклади (43%) включають в себе лексичні перекладацькі трансформації, 68 прикладів (57%) – граматичні перекладацькі трансформації.

Було з'ясовано, що частіше перекладачі роману С. Кінга «Кладовище домашніх тварин», здійснюючи переклад з мови оригіналу, вдаються до використання граматичних перекладацьких трансформацій. Дещо рідше використовуються лексичні перекладацькі трансформації.

Із загальної кількості прикладів (120 одиниць), з яких 52 приклади використання лексичних перекладацьких трансформацій, було виявлено 11 речень (9%), які відтворені за допомогою використання генералізації, 12 речень (10%) – конкретизації, 10 речень (8,5%) – опущення, 10 прикладів (8,5%) – додавання, 9 прикладів (7,5%) – заміна значення.

Було виявлено, що під час перекладу роману С. Кінга «Кладовище домашніх тварин» було найчастіше використано таку лексичну перекладацьку трансформацію, як конкретизація значення. Дещо рідше використовувалися генералізація, додавання, опущення та заміна.

За допомогою конкретизації та генералізації значень при перекладі англійського тексту українською мовою перекладачі досягають цілі акцентування уваги реципієнта на важливій інформації або уникнення надлишкової чи непотрібної, на погляд перекладачів, інформації. За допомогою додавання та опущення лексичних одиниць досягається схожої цілі. Заміна значень при перекладі допомагає перекладачеві дещо пристосувати текст оригіналу до тексту перекладу з метою кращого сприйняття інформації українськими читачами.

Завдяки виконанню роботи та вибору правильних методів дослідження усі завдання нашої роботи було виконано – було досягнуто мети та сформульовано ряд висновків.

Отже, ми вивчили особливості художнього перекладу; схарактеризувати поняття перекладацької трансформації; дослідили твори С. Кінга як об'єкт

перекладацьких досліджень; простежили специфіку ідіостилю С. Кінга; розглянули особливості використання лексичних перекладацьких трансформацій (конкретизація та генералізація, додавання та вилучення, заміна); проаналізували специфіку використання граматичних перекладацьких трансформацій (опущення і додавання, перестановка та заміна речень).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрієнко Т. П. Переклад як когнітивно-комунікативна діяльність / Наукові записки. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014. С. 13–18.
2. Бабенко В. М. Художній переклад: історія, теорія, практика. Кіровоград : 2007. Українська перекладацька школа. 325 с.
3. Балахтар В. Адекватність та еквівалентність перекладу. URL : <http://www.confcontact.com/20110531/fk-balahtar.htm> (дата звернення: 25.09.2022).
4. Болдирева А. Смысловый розвиток при перекладі. URL : <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/26977/1/93-102.pdf> (дата звернення: 27.09.2022).
5. Боса Т. Художній переклад в сучасному мовознавстві. URL : <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/9422/1/Bosa%20T.%20S..pdf> (дата звернення: 01.10.2022).
6. Бурда-Лассен О. В. Переклад як процес декодування ментальної ідентичності нації (на матеріалі українських і німецьких етнолексем міфологічного походження): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16. К. : 2005. 20 с.
7. Володіна Т. С., Рудківський О. П. Загальна теорія перекладу для першого (бакалаврського) рівня. К. : Вид. центр КНЛУ, 2017. 296 с.
8. Головнєва-Коппа О. Лексичні засоби створення страху та збереження їх під час перекладу (на матеріалі творів Стівена Кінга) / Науковий вісник Херсонського державного університету. Вип 2. 2018. С. 87-91. URL : <https://tsj.journal.kspu.edu/index.php/tsj/article/view/103/88> (дата звернення: 19.09.2022).
9. Горда В. Перекладацькі трансформації у відтворенні ономастичного простору авторського тексту / Закарпатські філологічні студії. Вип. 16. С. 166-171. URL : <http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/16/33.pdf> (дата звернення: 27.09.2022).
10. Готовко Е. В. Семантическое поле страха (на материале произведения С. Кинга «Цикл оборотня») квал. работа: спец. 10.02.04. Красноярск : 2004. 115 с.

11. Демецька В. В. Теорія адаптації: крос-культурні та перекладознавчі проблеми. Херсон : Норд, 2006. 378 с.
12. Деркач Л. М. Актуальні проблеми науково-технічного перекладу. Донецьк : Національний гірничий ун-т, 2007. 257 с.
13. Дудник М. М. Співвідношення денотативної і конотативної інформації при перекладі (на матеріалі публіцистичного стилю): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 14.01.05. К. : 2001. 19 с.
14. Євтушенко Н. Відтворення без еквівалентних граматичних одиниць як перекладацька проблема (на матеріалі перекладу роману С. Кінга "ІТ"). URL : http://ddpu-filolvisnyk.com.ua/uploads/arkhiv-nomerov/2020/NV_2020_14/12.pdf (дата звернення: 19.09.2022).
15. Карабан В., Борисова О., Колодій Б., Кузьміна К. Попередження інтерференції мови оригіналу в перекладі (вибрані граматичні та лексичні проблеми перекладу з української мови на англійську) : навчальний посібник. Вінниця : Нова книга, 2003. 208 с.
16. Кінг С. Воно. Харків : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2015. 1344 с.
17. Кінг С. Доктор Сон: роман. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2015. 640 с.
18. Кінг С. Кладовище домашніх тварин. URL : <https://books.ksd.ua/pet-sematary/files/assets/common/downloads/publication.pdf> (дата звернення: 01.10.2022).
19. Кінг С. Коли впаде темрява. Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2009. 432 с.
20. Кінг С. 11/22/63. Харків : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2021. 976 с.
21. Клименко Л. В. Художній переклад як вид міжкультурної комунікації в контексті Євроінтеграції / Літературознавчі студії. 2015. Вип. 1 (1). С. 228–235.
22. Коломієць Л. В. Український художній переклад та перекладачі 1920-30-х років. Вінниця : Нова Книга, 2015. 360 с.

23. Коптілов В. В. Актуальні питання українського художнього перекладу. К. : Видавництво Київського університету, 1971. 131 с.

24. Кравцова Т.А. Метаязыковой коментарий как элемент идиостиля (на матеріалі произведений Стивена Кінга). Мир науки, культуры, образования. 2014. № 1 (44). С. 228-230.

25. Линтвар О. М. До проблеми художнього перекладу / Наукові записки Національного університету «Острозька академія». 2012.№ 30. С. 144–147.

26. Лобода В. Перекладацькі трансформації: дефінітивний характер та проблема класифікації. URL : http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v43/part_4/19.pdf (дата звернення: 27.09.2022).

27. Логвиненко О. М. Культура перекладу художнього твору: психологічний аспект / Український інформаційний простір : науковий журнал Інституту журналістики і міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв. К. : 2014. Ч. 2. С. 117–122.

28. Лощенова І. Ф., Нікішина В. В. Перекладацькі трансформації як ефективний засіб досягнення адекватності перекладу / Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. 2014. С.102-105.

29. Мартинюк В. Відтворення стилістичної фігури порівняння в українському перекладі роману Стівена Кінга «11/22/63». С. 72-74. URL : <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/47368/1/Мартинюк%20В.В.%20%282%29.pdf> (дата звернення: 19.09.2022).

30. Мотрук В. Художній переклад як важливий засіб формування духовної культури школярів і студентів. URL : <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/2135/1/ХУДОЖНІЙ%20ПЕРЕКЛАД%20ЯК%20ВАЖЛИВИЙ%20ЗАСІБ%20ФОРМУВАННЯ%20ДУХОВНОЇ%20КУЛЬТУРИ%20ШКОЛЯРІВ%20І%20СТУДЕНТІВ.pdf> (дата звернення: 01.10.2022).

31. Ніколаєва Т. Особливості художнього перекладу з англійської мови на українську. URL : https://dspu.edu.ua/sites/filol_gum/wp-content/uploads/2019/06/13-1.pdf (дата звернення: 01.10.2022).

32. Новікова Т. Художній переклад і порівняльне літературознавство: точки дотику. URL : <http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v10/v10-2/43.pdf> (дата звернення: 01.10.2022).

33. Остапенко С. А. Особливості застосування граматичних трансформацій у процесі перекладу англійського художнього твору українською та російською мовами : науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. «Філологія». № 2(26). 2017. С. 113–115.

34. Приймачок О. Перекладацькі трансформації як спосіб досягнення адекватності художнього перекладу. URL : https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/3149/3/visn2008_10.pdf (дата звернення: 27.09.2022).

35. Раті А. О. Художня специфіка та перекладознавчі особливості англійської літератури жахів. Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах : зб. наук. праць. К. : Університет «Україна», 2014. Вип. 29. С. 129-138.

36. Ревуцька С. Особливості художнього перекладу: граматичний аспект. Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2018. 116 с.

37. Романюга Н. В. Лінгвостилістичний та семіологічний виміри відтворення художнього світу автора (на матеріалі англійських перекладів української малої прози кінця XIX – першої чверті XX століття) : дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.16. Київ : 2012. 250 с.

38. Селіванова О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 211. 844 с.

39. Сіняговська І. Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу тексту. URL : https://www.academia.edu/32480223/%D0%92%D0%98%D0%97%D0%9D%D0%90%D0%A7%D0%95%D0%9D%D0%9D%D0%AF_%D0%A2%D0%90_%D0%9A%D0%9B%D0%90%D0%A1%D0%98%D0%A4%D0%86%D0%9A%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%AF_%D0%9F%D0%95%D0%A0%D0%95%D0%9A%D0%9B%D0%90%D0%94%D0%90%D0%A6%D0%AC%D0%9A%D0%98%D0%A5_%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%9D%D0%A1%D0%A4%D0%9E%D0%A0%D0%9C%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%99_%D0%A3_%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%A6%D0%95%D0%A1%D0

[%86 %D0%A5%D0%A3%D0%94%D0%9E%D0%96%D0%9D%D0%AC%D0%9E%D0%93%D0%9E %D0%9F%D0%95%D0%A0%D0%95%D0%9A%D0%9B%D0%90%D0%94%D0%A3 %D0%A2%D0%95%D0%9A%D0%A1%D0%A2%D0%A3](#) (дата звернення: 27.09.2022).

40. Стежко Ю. Художній переклад у постмодерністському дискурсі. URL : <https://eprints.oa.edu.ua/4255/1/116.pdf> (дата звернення: 19.09.2022).

41. Стріха М. Український художній переклад: між літературою і націєтворенням. URL : http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5761/Maksy%60m_STRIXA_UKRAYiNS%60KY%60J_XUDOZhNIJ.pdf (дата звернення: 01.10.2022).

42. Глеупова А.М. Художественное своеобразие произведений С. Кинга. Филология и лингвистика в современном обществе. М. : Ваш полиграфический партнер, 2012. С. 45-47.

43. Голосюк В. Р. Відтворення лінгвостилістичних особливостей роману-жаху Стівена Кінга «ВОНО» в україномовному перекладі. Збірник тез доповідей VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Подолання мовних та комунікативних бар'єрів: освіта, наука, культура». Київ : 2020.

44. Федорів М. Проти художнього слова превентивно і неоскаржно (на матеріалі двох редакцій роману Р. Андріяшика «Полтва») / Урок української. 2008. № 5-6 (111-112). С. 13-16.

45. Федорів М. Художній переклад. Проблеми відтворення авторського задуму. URL : <https://www.academia.edu/8197139/%D0%A5%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B6%D0%BD%D1%96%D0%B9 %D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%B%D0%B0%D0%B4> (дата звернення: 01.10.2022).

46. Чайковська Т. В. Труднощі художнього перекладу / Сучасні наукові дослідження – 2006. Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2006. С. 25.

47. Чередниченко О. І. Про мову і переклад: мова в соціокультурному просторі, переклад як міжкультурна комунікація. К. : 2007. 247 с.

48. Чередниченко О. І. Теоретичні основи удосконалення практики перекладу та двомовної лексикографії / Теорія і практика перекладу. Вип. 14. К. : 1987. С. 3-13.

49. Черновол Д. Формальні та формально-змістові трансформації в українському перекладі роману С. Кінга “Doctor Sleep”. С. 514-516. С. 53-56. URL : http://eprints.cdu.edu.ua/3393/1/rodzinka_2_2019-514-516.pdf (дата звернення: 19.09.2022).

50. Цимбалюк Г. Особливості передачі реалій в українських перекладах Стівена Кінга / Магістерський науковий вісник. Вип. 18. 2013. С. 53-56. URL : <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/10381/1/Tsymbalyuk.pdf> (дата звернення: 19.09.2022).

51. Шемуда М. Г. Граматичні трансформації при перекладі англomовного художнього роману Дж. Селінджера «Над прірвою у житті» на українську мову. URL : <https://naub.oa.edu.ua/2013/hramatychni-transformatsiji-pry-perekladi-anhломovnohohudozhnoho-romanu-dzh-selindzhera-nad-prirvoyu-u-zhyti-na-ukrajinsku-movu/> (дата звернення: 01.10.2022).

52. Шулік С. Актуальні проблеми художнього перекладу / Перекладацькі інновації : матеріали V Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. Суми : СумДУ, 2015. С. 141–143.

53. Ясинецька О. Інтерпретація образів художнього твору як проблема перекладу. URL : [file:///C:/Users/Admin/Downloads/_2015a%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/_2015a%20(1).pdf) (дата звернення: 19.09.2022).

54. Baker M. In other words. London : Routledge, 1992. 301 p.

55. King S. Doctor. Scribner, 2013. 532 p.

56. King S. Just After Sunset. URL : <http://www.e-reading.mobi/book.php?book=136107> (Last accessed: 29.04.2022).

57. King S. Hodder and Stoughton. 2011. 1184 p.

58. King S. Pet Sematary. URL : file:///C:/Users/Admin/Downloads/Pet_Sematary_554.pdf (Last accessed: 01.10.2022).

59. King S. 11/22/63. URL : <https://jasperfirstumc.com/images/11-22-63-A-Novel-by-Stephen-King.pdf> (Last accessed: 29.04.2022).

60. Vinay J., Darbelnet J. Comparative Stylistics of French and English: A Methodology for Translation. URL : <file:///C:/Users/Admin/Downloads/Dialnet-VinayJPJDarbelnetComparativeStylisticsOfFrenchAndE-4925590.pdf> (Last accessed: 29.04.2022).